

กระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา: กรณีศึกษารัฐบาลเมียนมา
THE OTHERING METHODOLOGY TO THE ROHINGYA: A
CASE STUDY OF THE MYANMAR GOVERNMENT

ทิพย์รดา บุญครอง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2566

กระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา: กรณีศึกษารัฐบาลเมียนมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

THE OTHERING METHODOLOGY TO THE ROHINGYA: A
CASE STUDY OF THE MYANMAR GOVERNMENT

TIPRADA BOONKRONG

A Master's Project Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF POLITICAL SCIENCE
(Diplomacy and International Relations)
Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2023

Copyright of Srinakharinwirot University

สารนิพนธ์

เรื่อง

กระบวนการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันต่อชาวโรฮิงญา: กรณีศึกษารัฐบาลเมียนมา

ของ

ทิพย์รดา บุญครอง

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์

ที่ปรึกษาหลัก

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดอกเตอร์ศิพิมพ์ ศรีปลั่งงัก) ()

กรรมการ

(อาจารย์ ดอกเตอร์กุลนันท์ คันธิก)

ชื่อเรื่อง	กระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา: กรณีศึกษารัฐบาลเมียนมา
ผู้วิจัย	ทิพย์รดา บุญครอง
ปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2566
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดอกเตอร์ ศิพิมพ์ ศรีบัลลังก์

สารนิพนธ์เรื่อง “กระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา: กรณีศึกษารัฐบาลเมียนมา” ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาที่ถูกกระทำจากรัฐบาลเมียนมา โดยจะมุ่งศึกษาในประเด็นของกระบวนการก่อร่างของการสร้างความเป็นอื่น รวมถึงการวิเคราะห์กระบวนการที่ทำให้เกิดความเป็นอื่นและการรับรู้ต่อชาวโรฮิงญาผ่านสถานการณ์ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับชาวโรฮิงญาที่เกิดขึ้นในเมียนมา โดยวิจัยขึ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มุ่งหาคำตอบว่า “ปรากฏการณ์หรือตัวแปรนั้น ๆ เกิดขึ้นได้อย่างไร” หรือ “อะไรคือสิ่งที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์หรือตัวแปรนั้น” โดยเน้นการศึกษาวิจัยจากการเอกสารเป็นหลัก จากหนังสือที่เกี่ยวข้อง การค้นคว้างานวิจัย บทความทางวิชาการ สารนิพนธ์ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ รวมทั้งหนังสือพิมพ์ ข่าวสาร และบันทึกจากหน่วยงานราชการต่างๆ เพื่อเป็นการนำข้อเท็จจริงมาสนับสนุนในการศึกษาค้นคว้าการจัดทำวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่อยู่ในคำถามวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบว่ากระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญานั้น มีต้นกำเนิดมาจากกระบวนการสร้างชาติเมียนมาที่ก่อรูปอย่างเด่นชัดในช่วงปลายอาณานิคมยุคจนถึงยุคหลังประกาศเอกราชจากอังกฤษใน ค.ศ. 1948 กลับมีลักษณะเป็นการสถาปนาชาติใหม่ที่ถูกค้ำยันไว้ด้วยพลังอำนาจของชนชาติเมียนมาแท้ ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่มีปริมาณประชากรและกำลังทางการเมืองเหนือชนกลุ่มน้อยเผ่าอื่นๆ จนทำให้ชาตินิยมเมียนมากลายเป็นชาตินิยมเมียนมาแท้ที่เต็มไปด้วยความพยายามที่จะยึดเยียดเผยแพร่วัฒนธรรมเมียนมาส่วนกลางเข้าไปยังปริมาณชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ เพื่อสืบสานกระบวนการกลืนกลายทางวัฒนธรรมและสลายพลังชาตินิยมชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะกับกลุ่มที่มักมีท่าที่เป็นปฏิปักษ์ขัดแย้งต่อส่วนกลาง (Holmes 1967 : 188-197) นอกจากวาทกรรมความเป็นชาตินิยมแล้วอัตลักษณ์ของชาวโรฮิงญายังมีความสลับซับซ้อน อันเนื่องมาจากต้นกำเนิดที่คลุมเครือ ส่งผลให้เกิดช่องโหว่ในการสร้างความรู้ต่ออัตลักษณ์ของชาวโรฮิงญาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาได้

คำสำคัญ : กระบวนการในการสร้างความเป็นอื่น, ชาวโรฮิงญา, รัฐบาลเมียนมา

Title	THE OTHERING METHODOLOGY TO THE ROHINGYA: A CASE STUDY OF THE MYANMAR GOVERNMENT
Author	TIPRADA BOONKRONG
Degree	MASTER OF POLITICAL SCIENCE
Academic Year	2023
Thesis Advisor	Assistant Professor Sipim Sornbanlang , Ph.D.

This research aims to examine the systematic processes of othering directed at Rohingya individuals by the Myanmar government. The study delves into the structural frameworks of othering, encompassing an analysis of the mechanisms that foster othering and perceptions of Rohingya people amid instances of violence linked to Rohingya communities in Myanmar. This research is qualitative, and used related books, academic articles, dissertations or documents related to academic work, including newspapers, news and notes from various government agencies to provide facts to support research. The data analysis and analysis of factors that cause the phenomenon in the research question. In this research, the researcher discovered that the process of creating otherness towards the Rohingya, originating in nation-building in Myanmar in the post-independence era from Britain in 1948. It was characterized by the establishment of a new nation, sustained by Burmese people, a large ethnic group with population and political power over other ethnic minorities. This led Myanmar nationalism to become a genuine Burmese nationalism, full of attempts to cram central Burmese culture into the perimeter of various ethnic minorities in order to continue the cultural assimilation process and break up ethnic minority nationalism. This is especially true for groups that tend to take hostile attitudes against the center (Holmes 1967: 188-197). In addition to nationalist discourse, Rohingya identity is complex due to its vague origin. This caused vulnerabilities in the knowledge building of Rohingya identities as part of the process of creating otherness towards the Rohingya.

Keyword : Process of creating the otherness, the Rohingya, Myanmar government

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา: กรณีศึกษารัฐบาลเมียนมา เพื่อการสำเร็จการศึกษาของนิสิตระดับปริญญาโท สามารถดำเนินการจนประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์และสนับสนุนเป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ศิพิมพ์ ศรีบัลลังก์ ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ความรู้ ข้อคิด ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนกระทั่งการวิจัยครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ อ.ดร. ศิบัติ นพประเสริฐ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเป็นประธานกรรมการสอบปากเปล่า

ขอขอบคุณ อ.ดร. กุลนันท์ คันธิก ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษาในการตั้งชื่อเรื่องรวมถึงให้คำแนะนำเกี่ยวกับประเด็นที่สำคัญในการศึกษาวิจัย

ขอขอบคุณ อ.ดร. ศิวพล ชมพูพันธ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษาในการเขียนบทคัดย่องานวิจัย

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมหลักสูตรทุกคนที่อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือในการทำวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้คงเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจศึกษาต่อไป

ทิพย์รดา บุญครอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ 1.....	1
บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 คำถามการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตการศึกษา	3
1.4.1 ขอบเขตพื้นที่	3
1.4.2 ขอบเขตในช่วงเวลา	3
1.5 นิยามศัพท์.....	4
1.6 ระเบียบวิธีวิจัย	4
1.6.1 การกำหนดกรอบการศึกษา	5
1.6.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล	5
1.6.3 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล	5
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2.....	7
การทบทวนวรรณกรรม	7
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนอื่นและการสร้างความเป็นอื่น.....	7

บทที่ 3.....	14
กรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
วาทกรรม	14
คนอื่นและความเป็นคนอื่น.....	20
ความเป็นตะวันออกและกระบวนการทำให้กลายเป็นอื่น (The Othering)	22
กระบวนการกลายเป็นอื่น	23
บทที่ 4.....	26
ภาพรวมของเหตุการณ์ก่อนช่วงปีพ.ศ. 2559	26
การดำเนินการของรัฐบาลเมียนมาต่อชาวโรฮิงญาในช่วง พ.ศ. 2505-2525	27
บทที่ 5.....	32
กระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาจากรัฐบาลเมียนมา	32
5.1 เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นในปี พ.ศ. 2559.....	32
5.2 เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นในปี พ.ศ. 2560.....	34
5.3 ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการสร้างความเป็นอื่น.....	37
การดำเนินการของรัฐบาลเมียนมาต่อชาวโรฮิงญาในช่วง พ.ศ. 2559.....	37
การดำเนินการของรัฐบาลเมียนมาต่อชาวโรฮิงญาในช่วง พ.ศ. 2560.....	38
บทที่ 6.....	41
บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	41
บทสรุปของปัจจัยที่ทำให้เกิดกระบวนการสร้างความเป็นอื่น	41
บทสรุปของการทำให้ชาวโรฮิงญากลายเป็นคนอื่นของรัฐบาลเมียนมา	42
ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัย	42
ข้อเสนอแนะ	43

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	43
2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ.....	43
3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในอนาคต	43
บรรณานุกรม	2
ประวัติผู้เขียน.....	6

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

การสร้างความเป็นอื่นคือกระบวนการทางสังคมที่ถูกนำมาผลิตซ้ำไปซ้ำมา และดำรงอยู่คู่กับประวัติศาสตร์ของมนุษย์มาตั้งแต่ที่มนุษย์เกิดการรวมกลุ่มและก่อร่างกระบวนการของสิ่งทีเรียกว่าสังคมขึ้นมา มนุษย์นั้นเป็นสัตว์สังคมโดยธรรมชาติและมีแนวโน้มจะเลือกอยู่รวมกันเป็นกลุ่มมากกว่าอยู่อย่างสันโดษ แต่ทว่า ภายใต้การรวมกลุ่มนั้นก็มักจะมีการแบ่งแยกเกิดขึ้น เพราะมนุษย์ทุกคนต่างมีอัตลักษณ์เฉพาะตัวและเอกลักษณ์ที่ต่างกัน บางครั้งมนุษย์ก็สามารถอยู่ร่วมกันภายใต้ความไม่เหมือนกันเหล่านั้นได้ แต่ในหลาย ๆ ครั้ง ความแตกต่างเหล่านั้นก็เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการแบ่งแยก การกีดกัน หรือการเลือกปฏิบัติ จนเกิดเป็นการผลิตซ้ำและกลายเป็นกระบวนการการสร้างความเป็นอื่นขึ้นมา ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการนี้จะถูกทำให้กลายเป็นรอง และกลายเป็นคนอื่นในสังคมไปในที่สุด

จากบทความการยึดเยียดอัตลักษณ์ของผู้ก่อการร้ายต่อโรฮิงญาในเมียนมา (ทิพย์รดา และรัชชนนท์, 2566) ได้กล่าวถึงการสร้างความเป็นอื่นในกรณีการยึดเยียดอัตลักษณ์ผู้ก่อการร้ายให้กับชาวโรฮิงญา จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ชนเผ่าโรฮิงญาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ประสบปัญหามากมายทั้งความพยายามในการตั้งถิ่นฐานและคงไว้ซึ่งตัวตนและอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชนเผ่าของตนเอง นอกจากนี้ยังต้องเผชิญกับปัญหาการเป็นกลุ่มคนไร้รัฐและปัญหาการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเนื่องมาจากการเป็นบุคคลไร้รัฐอีกด้วย จากการรายงานระบุว่าในปัจจุบันชาวโรฮิงญาที่เหลืออยู่ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณรัฐยะไข่ของเมียนมา ถึงแม้จะมีนักวิชาการบางส่วนพยายามให้ข้อเสนอด้วยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อได้ว่าชาวโรฮิงญาเป็นกลุ่มชนชาติที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บริเวณดังกล่าวมาเป็นเวลานาน แต่รัฐบาลเมียนมากลับโต้แย้งต่อประเด็นดังกล่าว จะเห็นได้จากการที่ตัวรัฐบาลเมียนมาเลือกดำเนินนโยบายต่อชนกลุ่มโรฮิงญาในรูปแบบที่มีการดูถูกอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชาวโรฮิงญา นอกจากนี้ยังมีการใช้ความรุนแรงโดยมีจุดประสงค์เพื่อการขับไล่และลบล้างชนชาติโรฮิงญาออกจากสังคมมากกว่าให้ความช่วยเหลือ

ชาวโรฮิงญาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีชะตากรรมน่าสงสารและถูกปฏิบัติจากรัฐบาลเมียนมาอย่างโหดร้ายและไม่เท่าเทียมในฐานะของการเป็นมนุษย์ การสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาที่เกิดจากรัฐบาลเมียนมาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน และมีแนวโน้มจะดำรงอยู่ต่อไปเรื่อย ๆ อย่างไรก็ตามประเด็นปัญหาในเรื่องความคลุมเครือและสลับซับซ้อนของอัตลักษณ์ดั้งเดิม

ของชาวโรฮิงญานั้น เป็นช่องโหว่ขนาดใหญ่ที่เชื้อให้รัฐบาลเมียนมานำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในการโจมตีด้วยการใช้ความรุนแรงและขับไล่ชาวโรฮิงญาออกจากรัฐของตน เมื่อมนุษย์ต้องถูกขับไล่ออกจากแหล่งที่อยู่ของตน และกลายเป็นคนไร้รัฐหรือคนชายขอบ สิ่งที่จะตามมาไม่ได้มีเพียงแค่ปัญหาในเรื่องสิทธิมนุษยชนเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ หรือเสถียรภาพในระบบระหว่างประเทศได้

อย่างไรก็ดีกระบวนการสร้างความเป็นอื่นไม่ได้เกิดขึ้นแค่กับชาวโรฮิงญาในเมียนมาเพียงประเทศเดียวเท่านั้น แต่กระบวนการสร้างความเป็นอื่นเป็นสิ่งที่กำลังดำเนินอยู่ทั่วโลกตลอดเวลา นับตั้งแต่เกิดการล่าอาณานิคมในระบบระหว่างประเทศครั้งแรก อาทิ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิว 6 ล้านคน ในสงครามโลกครั้งที่ 2, การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศกัมพูชา มีผู้เสียชีวิตไม่ต่ำกว่า 2 ล้านคน จากการสังหารโหดขนานใหญ่กว่า 20,000 ครั้ง และมีทุ่งสังหารมากกว่า 81 แห่ง และเหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของคนชาติเดียวกันที่ประเทศรวันดา โดยชาวฮูตูสังหารชาวตุตซี มีผู้เสียชีวิตนับล้านคน (วิภา จิรภาไพศาล, 2566) รวมถึงเหตุการณ์อื่นๆ ที่ไม่ได้ถูกกล่าวถึงไว้ ณ ที่นี้อีกมากมาย ความโหดร้ายและผลกระทบที่รุนแรงจากเหตุการณ์อันสืบเนื่องมาจากกระบวนการสร้างความเป็นอื่นดังกล่าวยังคงทิ้งร่องรอยความเสียหายไว้ในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความเจ็บปวดจากสงคราม ความเกลียดชังกันเพียงเพราะเชื้อชาติ หรือสิ่งที่ถูกบรรพบุรุษสืบทอดต่อกันมา และเหตุการณ์เหล่านั้นก็ยังดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน

ทั้งนี้สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกใช้กรณีของชาวโรฮิงญาในการศึกษา สืบเนื่องมาจากประเด็นปัญหาที่ชาวโรฮิงญากำลังเผชิญอยู่นี้เป็นวาระระดับภูมิภาคที่นานาประเทศกำลังจับตามองและให้ความสนใจ ทั้งยังมีการกล่าวถึงและตักเตือนเมียนมา ประเทศต่าง ๆ ในประชาคมอาเซียนรวมถึงประเทศไทยให้เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อาทิการออกแถลงการณ์และส่งจดหมายเปิดผนึกถึงอาเซียนและประเทศสมาชิกอาเซียนจากแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ให้สอบสวนพลเอกอาวุโส มิน อ่อง หล่าย ตามข้อกล่าวหาที่น่าเชื่อว่า มีส่วนรับผิดชอบต่ออาชญากรรมต่อมนุษยชาติที่เกิดขึ้นในเมียนมา ในฐานะรัฐภาคีของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานแห่งสหประชาชาติ อินโดนีเซียมีพันธกรณีตามกฎหมายที่จะต้องดำเนินคดี หรือต้องส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน เมื่อมีผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดอยู่ในดินแดนของตน (Amnesty International, 2564) เป็นต้น

นอกจากนี้การสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญายังเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรัฐเมียนมาซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายแดนร่วมกับประเทศไทย และประเด็นปัญหาของชาวโรฮิงญาก็เกี่ยวข้องกับประเด็นความมั่นคงบริเวณชายแดนระหว่างไทย-เมียนมาอีกด้วย ทั้งนี้ผู้วิจัยหวังว่าการศึกษานี้จะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษานโยบายในการแก้ไขปัญหาหรือรับมือในประเด็นการสร้างความเป็นอื่นต่อไปในอนาคตได้

ดังนั้น สารนิพนธ์เรื่อง “กระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา: กรณีศึกษารัฐบาลเมียนมา” จึงมุ่งเน้นศึกษากระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นของรัฐบาลเมียนมาต่อชาวโรฮิงญา เพื่อนำไปสู่ความตระหนักรู้ ความเข้าใจ และแนวทางในการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาภายใต้การดำเนินการของรัฐบาลเมียนมา
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นจากรัฐบาลเมียนมาที่ทำให้ชาวโรฮิงญากลายเป็นคนอื่นในสังคม

1.3 คำถามการวิจัย

รัฐบาลเมียนมาใช้กระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นทำให้ชาวโรฮิงญากลายเป็นคนอื่นได้อย่างไร และการสร้างความเป็นอื่นนั้นส่งผลกระทบต่อชาวโรฮิงญาอย่างไร

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาเฉพาะกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นที่กระทำต่อชาวโรฮิงญาโดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรัฐบาลเมียนมา ผู้นำทางการทหารเมียนมา เจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่ความมั่นคง รวมถึงผู้ที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายในเมียนมา โดยแบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็น 2 ขอบเขตหลัก ได้แก่

1.4.1 ขอบเขตพื้นที่

ศึกษาเฉพาะการดำเนินการสร้างความเป็นอื่นของรัฐบาลเมียนมาในขอบเขตพื้นที่ของรัฐเมียนมา

1.4.2 ขอบเขตในระยะเวลา

ศึกษาเฉพาะในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2505-2560 เนื่องจากการสร้างความเป็นอื่นของรัฐบาลเมียนมาต่อชาวโรฮิงญาเริ่มต้นขึ้นในช่วง พ.ศ. 2505 โดยมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเพิ่มระดับความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะปฏิบัติการกวาดล้างในช่วงปีพ.ศ. 2559 และ

ระลอกความรุนแรงที่กระเพื่อมต่อเนื่องในช่วงปี พ.ศ. 2560 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความเป็นอื่นที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์การดำเนินการของรัฐบาลเมียนมาต่อชาวโรฮิงญา

1.5 นิยามศัพท์

โรฮิงญา (Rohingya) หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์มุสลิม มีจำนวนประชากรประมาณ 1.1 ล้านคน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในรัฐยะไข่ทางตะวันตกของเมียนมา มีพรมแดนติดกับบังกลาเทศ อย่างไรก็ตามหากอ้างอิงจากสำนักงานราชบัณฑิตยสภาจะกำหนดให้เขียนคำว่า **โรฮิงญา** ว่า “โรฮีนจา” ตามหลักเกณฑ์การถอดอักษรพม่าเป็นอักษรโรมันของกระทรวงศึกษาพม่า ในบทความนี้จะขอใช้คำว่า “โรฮิงญา” แทนคำว่า “โรฮีนจา” เนื่องจากคำว่าโรฮิงญาเป็นคำศัพท์ที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชาวโรฮิงญาได้อย่างชัดเจน ทั้งยังเป็นที่ยึดและถูกใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมทั่วไป ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาของวิจัยได้ง่ายขึ้น (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2556)

เมียนมา (Myanmar) หมายถึง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา, สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า และเรียกโดยทั่วไปว่า เมียนมา, พม่า ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาพม่า เขียนว่า “เมียนมา” กล่าวคือ **မြန်** เขียนเป็นอักษรโรมันว่า myan ทับศัพท์ว่า **เมียน**, **မာ** เขียนเป็นอักษรโรมันว่า mar ทับศัพท์ว่า **มา** ออกเสียงว่า [เมียน-มา] (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2556)

กระบวนการสร้างความเป็นอื่น (The Othering methodology) หมายถึง การกระทำทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการลบเลือน ยัดเยียด หรือใช้ความรุนแรงกับอัตลักษณ์ ภาษา ศาสนา ความเชื่อ หรือสิ่งใดๆ ก็ตามที่เป็นดัชนีที่สามารถใช้เพื่อบ่งบอกถึงความเป็นตัวตน หรือผู้มีอัตลักษณ์ต่างจากตนเอง โดยเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นซ้ำๆ จนกลายเป็นกระบวนการที่มีผลลัพธ์สืบเนื่องในการทำให้ผู้ที่ถูกกระทำถูกลดสถานะ หรือถูกด้อยค่าในอัตลักษณ์ ภาษา หรือศาสนา ความเชื่อ หรือตัวตนของตนเอง (ธงชัย วินิจจะกุล, 2560) กล่าวได้ว่ากระบวนการสร้างความเป็นอื่น เป็นการแบ่งแยก “ตัวเรา” (Self) กับ “คนอื่น” (Other) ในลักษณะคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความคิดสากลของมนุษย์มักอยู่ในลักษณะของสองภาคหรือระบบทวิลักษณ์ เช่น ชายกับหญิง ขาวกับดำ หรือถูกกับผิด เป็นต้น (Hongsuwan, 2007)

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา กรณีศึกษารัฐบาลเมียนมา” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งหาคำตอบว่า “รัฐบาลเมียนมาใช้กระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นทำให้ชาวโรฮิงญากลายเป็นคนอื่นในสังคมระหว่างประเทศได้อย่างไร และการสร้างความเป็นอื่นนั้นส่งผลกระทบต่อชาวโรฮิงญาอย่างไร” โดยศึกษาทฤษฎี

การสร้างความเป็นอื่นที่อธิบายถึงสาเหตุและปัจจัยในการผลิตซ้ำการใช้ความรุนแรงของรัฐบาลเมียนมาต่อชาวโรฮิงญาจนกลายเป็นกระบวนการการสร้างความเป็นอื่นที่ส่งผลกระทบต่อชาวโรฮิงญากลายเป็นคนอื่นในระบบระหว่างประเทศ

โดยจะเน้นการศึกษาวิจัยจากเอกสารเป็นหลัก จากหนังสือที่เกี่ยวข้อง การค้นคว้างานวิจัย บทความทางวิชาการ สารนิพนธ์ หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ รวมทั้งหนังสือพิมพ์ ข่าวสาร และบันทึกจากหน่วยงานราชการต่างๆ เพื่อเป็นการนำข้อเท็จจริงมาสนับสนุนในการศึกษาค้นคว้าการจัดทำวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่อยู่ในคำถามวิจัย

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตามแนวความคิด ทฤษฎี และแผนการดำเนินการมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยใช้แนวทางการศึกษา ดังต่อไปนี้

1.6.1 การกำหนดกรอบการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการศึกษา โดยมีแนวทางการดำเนินงานในการศึกษาผ่านกรอบทฤษฎีของกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการวิพากษ์ในเรื่องของการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา โดยทำการศึกษาดำเนินการของรัฐบาลเมียนมาผ่านรายงานความรุนแรงของคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ ฯ และใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) ผสมผสานกับการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ภายใต้แนวคิดเรื่องกระบวนการทำให้กลายเป็นอื่นของ Spivak (1991) มาใช้เป็นกรอบในการอภิปราย

1.6.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

รายงานฉบับนี้เป็นวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์มีดังนี้

1. ปัญหาเชิงประวัติศาสตร์ในด้านอัตลักษณ์ของชาวโรฮิงญาโดยศึกษาผ่านหนังสือโรฮิงญา รัฐชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และความขัดแย้งที่เขียนโดยดุลยภาค ปรีชารัชช.
2. รายงานเหตุการณ์ความรุนแรงที่รัฐบาลเมียนมาใช้ในการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาโดยใช้รายงานของคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ ฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505-2560

1.6.3 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชาวโรฮิงญาและประเด็นปัญหาที่รัฐบาลเมียนมาร์ ในช่วงปี พ.ศ. 2505-2560 และประเด็นเรื่องการสร้างความเป็นอื่นเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการเขียนโครงร่างงานวิจัย

2.สำรวจข้อมูลของสถานการณ์ความรุนแรงที่รัฐบาลเมียนมาดำเนินการต่อชาวโรฮิงญาเพื่อนำไปวิเคราะห์กระบวนการสร้างความเป็นอื่นที่รัฐบาลเมียนมาดำเนินการต่อชาวโรฮิงญา

3.ศึกษากรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างความเป็นอื่นเพื่อนำมาวิเคราะห์การสร้างความเป็นอื่นของรัฐบาลเมียนมาต่อชาวโรฮิงญา

4. อภิปรายผล วิเคราะห์การดำเนินการของรัฐบาลเมียนมาต่อชาวโรฮิงญาที่สอดคล้องกับกรอบทฤษฎีการสร้างความเป็นอื่น เพื่ออธิบายถึงกระบวนการที่รัฐบาลเมียนมาใช้ในการทำให้ชาวโรฮิงญากลายเป็นคนอื่นในสังคม

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาภายใต้การดำเนินการของรัฐบาลเมียนมา

2. ทำให้เข้าใจถึงพลวัตของกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไปในอนาคต

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในบทนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการสร้างความเป็นอื่น คนอื่นและการเป็นอื่น กระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา รวมถึงอัตลักษณ์และสถานการณ์หรือเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับชาวโรฮิงญา จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา เพื่อนำมาวิเคราะห์การสร้างความเป็นอื่นของรัฐบาลเมียนมาที่กระทำต่อชาวโรฮิงญา จะสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนอื่นและการสร้างความเป็นอื่น วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชาวโรฮิงญา และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ของชาวโรฮิงญา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนอื่นและการสร้างความเป็นอื่น

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าวรรณกรรมส่วนมากที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของคนอื่นและความเป็นคนอื่นมักจะมีจุดที่คล้ายกันคือการให้ความสำคัญในเรื่องของอัตลักษณ์ และตัวตนของกลุ่มคนที่อยู่ในสังคม เนื่องจากอัตลักษณ์เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเป็นอื่น และเป็นองค์ประกอบการวิเคราะห์ที่สามารถวิเคราะห์ได้จากหลากหลายมิติ โดยจะนำเสนอการสร้างความเป็นอื่นผ่านองค์ประกอบของการสร้างความเป็นอื่นใน 3 มิติ ดังนี้

การสร้างความเป็นอื่นในมิติด้านประวัติศาสตร์

ในมิติทางด้านประวัติศาสตร์นั้นผู้วิจัยพบว่าประวัติศาสตร์เป็นองค์ประกอบทางด้านเวลาที่สำคัญ เพราะว่าอัตลักษณ์ของมนุษย์เป็นสิ่งที่ค่อยๆ ถูกประกอบและร้อยเรียงขึ้นมาตามประวัติศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ และมีความแตกต่างกันไปตามค่านิยมและสภาพสังคมในช่วงเวลาดังกล่าวของพื้นที่นั้น ๆ กล่าวคืออัตลักษณ์เป็นสิ่งที่พลวัตไปตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ ซึ่งตัวประวัติศาสตร์เองก็จะถูกถ่ายทอดแตกต่างกันไปตามมุมมองของผู้เล่า และเรื่องเล่าเหล่านั้นก็เป็นส่วนประกอบสำคัญในการเกิดอัตลักษณ์เช่นกัน

จากงานของ ธงชัย วินิจจะกุล (2560) ได้อธิบายไว้ว่า การประกอบร่างของอัตลักษณ์ของตัวแสดงในประวัติศาสตร์ และการสร้างความเป็นอื่นที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทของ

ประวัติศาสตร์ในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความเป็นอื่นของคนไทย ตั้งแต่ชนชั้นนำ ลงมาถึงคนในชนชั้นใต้ปกครอง รวมไปถึงการสร้างความเป็นอื่นในภูมิภาคอนุภาคเนย์ด้วยกันเอง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่เชื่อมโยงกับคำถามของงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งธงชัยได้อธิบายถึงบริบทของความเป็นคนอื่นในมิติต่าง ๆ เอาไว้ ภายใต้กรอบของประวัติศาสตร์และมุมมองของผู้สูงส่งหรือผู้ที่มีสถานะสูงกว่าในสังคมสูงกว่าคนอื่นผู้ต่ำต้อย ซึ่งในสายตายของชนชั้นนำไทยในขณะนั้น แท้จริงแล้วก็คือชาวเงาะนั่นเอง อย่างไรก็ตามธงชัยได้ตีแผ่ประเด็นทางอัตลักษณ์ของผู้ต่ำต้อยที่น่าสนใจไว้ว่า เงาะคือ คนชาติพันธุ์หนึ่งที่ถูกระบุขแห่งราชอาณาจักรสยามนำมาแปรรูปด้วยนิยายโรแมนติก เรื่องของการสร้างภาพเสนอ (representation) ของ เงาะ ในแบบต่างๆ ตามมุมมองไทยข้างต้นชี้ให้เห็นในประเด็นที่จะกล่าวถึงในวรรณกรรมนี้คือ ชาติพันธุ์นิพนธ์เป็นกระบวนการหาข้อมูลและความรู้ที่มุ่งระบุและจำแนกผู้คนตาม “ตัวชี้วัด” ทางอัตลักษณ์บางอย่าง

นอกจากนี้ในงานของ Clifford (1986) ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ของงานศึกษาทางชาติพันธุ์นิพนธ์ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการดังกล่าวถูกกำหนดด้วยความรู้และศาสตร์หลายสาขา เช่น ชีววิทยา ภาษาศาสตร์ มานุษยวิทยาวัฒนธรรม และอื่นๆ เห็นได้ชัดว่าตัวชี้วัดส่วนใหญ่พยายามนิยาม คุณสมบัติภายใน หรืออัตลักษณ์แท้ๆ ของกลุ่มชนหรือวัฒนธรรมหนึ่งๆ ผลลัพธ์ของกระบวนการดังกล่าวเรียกกันว่า เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม หรือกลุ่มชน ทั้งนี้แต่ละคำมีนัยทางการเมืองและทางปัญญาเฉพาะทางต่างกันไป กล่าวอีกอย่างคือ ประเภทของชาติพันธุ์เป็นอุปมาอุปไมย (allegory) ที่สร้างขึ้นจากรูปร่างรูปแบบต่างๆ รวมทั้งเป็นผลผลิตของเรื่องเล่าด้วย

กล่าวโดยทั่วไป งานชาติพันธุ์ที่สร้างขึ้นมานั้นเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานของเจ้าอาณานิคมเพื่อจัดระเบียบและควบคุม “คนอื่น” ในสายตาของตะวันตก ชนชั้นปกครองของสยามก็มีแผนงานทำนองเดียวกันต่อราษฎรใต้ปกครองคู่ขนานไปกับแผนงานของเจ้าอาณานิคม โดยมีเป้าหมายเพื่อตอกย้ำยืนยันว่าตนมีสถานะเหนือกว่า เพื่อสร้างความชอบธรรมให้อำนาจอปกครองของตนเหนือส่วนต่างๆ ของรัฐแบบดินแดนที่กำลังก่อตัวขึ้นมา นี่คือแผนงานว่าด้วย “คนอื่น” ในผืนดินตน (ธงชัย วินิจจะกุล, 2560, 8-9)

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงหนังสือ Orientalism (1978) ของเอ็ดเวิร์ด ซาอิด (Edward Said) “ประเด็นสำคัญที่ซาอิดเน้นมากก็คือ orientalism มิใช่เพียงวาทกรรมและความรู้ของชาวตะวันตกที่มีต่อชาวตะวันออกเท่านั้น แต่ความรู้ที่สร้างขึ้นนี้สะท้อนตัวตนของโลกตะวันตกหรือชาวตะวันตกเองมากกว่าความเข้าใจโลกตะวันออก การสร้างคนอื่นสะท้อนความเป็นตัวตนของผู้สร้างเองนั่นแหละ ซาอิดกับงานของเขาสร้างผลสะท้อนอย่างมากโดยเฉพาะต่อวงการวรรณคดีศึกษาและมานุษยศาสตร์โดยทั่วไป จนนับกันว่า Orientalism เป็นรากหนึ่งของแขนง

ความรู้ที่เรียกว่า “หลังอาณานิคม”(post-colonialism) ในเวลาต่อมา” ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การสร้างความรู้เกี่ยวกับคนอื่นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการมองจากตะวันตกมาสู่ตะวันออกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมองสวนกลับด้วย

ประเด็นสำคัญจากวรรณกรรมในส่วนนี้คือการจำแนกว่าประวัติศาสตร์นั้นมีสองรูปแบบ คือในรูปแบบที่เป็นความรู้ กับรูปแบบที่เป็นความรู้สึก ในรูปแบบที่สองหรือประวัติศาสตร์ในส่วนที่เป็นความรู้สึกนั้นเป็นประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับการสร้างความเป็นอื่นอย่างมาก เนื่องจากประวัติศาสตร์ชนิดนี้เป็นประวัติศาสตร์ในรูปแบบที่เป็นความเชื่อ เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์และตัวตนของมนุษย์ ซึ่งเป็นส่วนที่สามารถดึงเอาอารมณ์ของมนุษย์มาเป็นส่วนหนึ่งได้โดยไม่จำเป็นจะต้องใช้ความถูกต้อง ใช้เพียงแต่ความเชื่อก็เท่านั้น ซึ่งความเชื่อนี้แหละที่เป็นปัจจัยหนึ่งในการก่อร่างของการสร้างวาทกรรมที่ก่อให้เกิดการสร้างคนอื่น หรือความเป็นอื่นขึ้นมาในสังคม รวมไปถึงในระบบระหว่างประเทศ ซึ่งจะสอดคล้องกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาอีกด้วย

การสร้างความเป็นอื่นในมิติด้านวาทกรรม

ในส่วนของการสร้างความเป็นอื่นที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างความเป็นอื่นภายใต้กรอบของวาทกรรม ซึ่งวาทกรรมก็เป็นผลพวงจากการพลวัติของประวัติศาสตร์ที่จะสอดคล้องกับการสร้างความเป็นอื่นในมิติด้านประวัติศาสตร์ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาไปในหัวข้อก่อนหน้านี้ด้วยเช่นกัน

จากงานของวชิรินทร์ แก่นจันทร์ (2555) กล่าวถึงกระบวนการสร้างความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนาใช้กรอบคิดเรื่องความเป็นอื่น อัตลักษณ์ และวาทกรรมในการวิเคราะห์ โดยพบว่า กระบวนการสร้างความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนามีอยู่ 2 กระบวนการหลัก คือ 1. กระบวนการสร้างความเป็นอื่นให้กับกลุ่มต่างชาติพันธุ์ โดยการกำหนดภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ทางลบแบบกดขี่ทางเพศ ใช้ภาษาและการสื่อสาร และ 2. กระบวนการสร้างความเป็นอื่นให้กับกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ปรากฏกับคนภาคเหนือภาคกลาง และภาคอีสาน โดยการกำหนดภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ทางลบ นอกจากนี้ในตัววรรณกรรมยังมีการกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับการสร้างความเป็นอื่นในมิติประวัติศาสตร์ได้แก่ ประเด็นเรื่องอุดมการณ์ความรุนแรงที่สะท้อนให้เห็นถึงการลดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ด้วยภาพลักษณ์ของคนป่าเถื่อน หื่นกระหายในกามารมณ์ ไม่มีความเมตตา ออกตัญญูไม่รู้คุณคน และในประเด็นเรื่องอุดมการณ์รัฐชาติสะท้อนให้เห็นถึงศักดิ์ศรีของภาษาไทยกลางที่เหนือกว่าภาษาย่อย หรือภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ ผ่านอำนาจรัฐ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงหน้าที่ของอุดมการณ์ที่ปรากฏในวรรณกรรม

ล้านนา 4 หน้าที คือ 1.สร้างวามชอบธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม โดยผู้ที่มีอำนาจจะมีความชอบธรรมในการจัดการสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ และมักผูกโยงกับชาติกำเนิดและชั้นทางสังคม 2.สอนเร้นแอบแฝง โดยกำหนดบาทบาทหน้าที่ของชายละหญิงว่าต้องปฏิบัติอย่างไรในฐานะที่เป็นสมาชิกในสังคม หากไม่ปฏิบัติตามถือว่าเป็นคนอื่น 3.ฉนักรวมและแปลกแยก การฉนักรวมสามารถทำผ่านกิจกรรม พิธีกรรม การนับถือสิ่งเดียวกัน หรือมีชาติกำเนิดเดียวกัน หากต่างจากนี้ก็คือว่าแปลกแยก 4.สถาปนาอุดมการณ์ให้ยั้งยืนถาวร โดยทำให้เรื่องชาติกำเนิด เพศ อำนาจ และอื่น ๆ เป็นเรื่องที่ธรรมดา ไรซึ่งข้อกังขาและคำถาม

กรอบการวิเคราะห์ของวรรณกรรมชิ้นนี้มีความสอดคล้องกับกระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในประเด็นของผลการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ในวรรณกรรมล้านนาถูกกำหนดภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ทางลบผ่านวาทกรรมในวรรณคดีล้านนา ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาจากรัฐบาลเมียนมา ซึ่งในกระบวนการที่รัฐบาลเมียนมากระทำต่อชาวโรฮิงญานั้นก็ได้มีการกำหนดภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ทางลบ นอกจากนี้ยังมีการใช้อุดมการณ์ชาตินิยมเพื่อปลุกปั่นความเกลียดชังต่อชาวโรฮิงญาในหมู่ชาวเมียนมาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ทั้งยังใช้อำนาจรัฐในการกดขี่ชาวโรฮิงญาโดยทำให้เรื่องการถูกกดขี่และการถูกเลือกปฏิบัติ และการใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องธรรมดาและชอบธรรมอีกด้วย

การสร้างความเป็นอื่นในมิติด้านอัตลักษณ์

ในทำนองเดียวกันงานเขียนของดุลยภาค ปรีชารัชช (2558) ได้สอดส่องให้การสร้างความเป็นอื่นในมิติของอัตลักษณ์ของชาวโรฮิงญาเองว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการสร้างความเป็นอื่นจากคนส่วนมากในสังคม เมื่อมีการกล่าวถึงชื่อ 'โรฮิงญา' (โรฮีนจา/Rohingya/ရိုဟင်ဂျာ) จะพบว่ามีคนไทยหรือคนพม่าบางส่วนที่อาจนึกถึงกลุ่มคนไร้สัญชาติที่พยายามแทรกตัวเข้ามาปะปนกับคนกลุ่มใหญ่ โดยกลุ่มคนที่ได้กล่าวไปในข้างต้นนี้มีรูปพรรณสัณฐาน ฐานะทรัพย์สิน ฐานะทางสังคม และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ดูต่ำต้อยหรือไม่ตรงตามมาตรฐานของค่านิยม และทัศนคติของผู้คนทั่วไป จนทำให้ 'โรฮิงญา' กลายเป็นที่รังเกียจเกลียดชังที่ไม่คู่ควรต่อการได้รับการยอมรับในสังคมมากนัก อย่างไรก็ตาม คงปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่าอาจมีคนอยู่อีกจำนวนมากที่รู้สึกเห็นใจและเวทนาต่อชะตากรรมชีวิตชาวโรฮิงญาที่ต้องเร่ร่อนระหกระเหินไร้รัฐไร้บ้านจนกลายเป็นชนชายขอบของรัฐและสังคม ซึ่งอย่างน้อยการยอมรับพวกเขาในฐานะ

เพื่อนมนุษย์คนหนึ่ง คงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยต่อลมหายใจให้กับเผ่าพันธุ์วงศ์วานของพวกเขา ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง (ดุลยภาค ปรีชารัชช, 2558: 3)

ข้อถกเถียงเกี่ยวกับตัวตนที่แท้จริงของชาวโรฮิงญา ยังคงเป็นประเด็นคลุมเครือ และเต็มไปด้วยชุดคำอธิบายที่หลากหลาย พร้อมมีนักวิชาการออกมาให้ความเห็นแตกต่างกัน ออกไป ในทางศาสนาและมานุษยวิทยาชาติพันธุ์ J.A. Berlie (2008 : 7) ได้วางกลุ่มชนโรฮิงญาให้เข้าไปอยู่ในบริบทของศาสนาอิสลามโดยจำแนกกลุ่มมุสลิมในเมียนมาออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1.ชาวมุสลิมเชื้อสายอินเดียที่อพยพมาจากบังกลาเทศ อินเดียและปากีสถาน ซึ่งถือเป็นชุมชนมุสลิมขนาดใหญ่ในเมียนมา 2.ชาวมุสลิมอาระกัน ซึ่ง Berlie เรียกว่าพวกโรฮิงญา พร้อมระบุว่ากลุ่มชนดังกล่าวเคยอพยพมาจากอนุชมพูทวีปอินเดีย หากแต่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากมุสลิมกลุ่มแรก 3.ชาวบันทายหรือชาวหุย ซึ่งเป็นชาวจีนมุสลิมที่สืบเชื้อสายมาจากพวกอาหรับ เปอร์เซีย และเอเชียกลาง หากแต่ได้อพยพเข้ามาตั้งรกรากอยู่ตามเมืองการค้าสำคัญของเมียนมา 4.ชาวพม่ามุสลิม หรือที่เรียกกันว่าพวกเซอร์บาดี (Zerbadee) ซึ่งมีปรากฏเด่นชัดเป็นครั้งแรกในรายงานสำมะโนประชากรเมียนมาที่ข้าราชการอังกฤษจัดทำขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1891

ขณะที่ฐานข้อมูลประชากรของทางการเมียนมา ซึ่งจัดขึ้นในสมัยของรัฐบาลสังคมนิยมเนวินเมื่อ ค.ศ. 1973 ได้จัดประเภทมุสลิมในเมียนมาออกเป็น 6 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1.ชาวมุสลิมเชื้อสายพม่า 2.ชาวมุสลิมอาระกันที่อพยพมาจากจิตตะกอง 3.ชาวมุสลิมมยู (เมยู) 4.มุสลิมเชื้อสายคามาน 5.ชาวมุสลิมเชื้อสายจีน 6.ชาวมุสลิมลูกครึ่งพม่า-อินเดีย (Zaw Htet, 2014) สำหรับบทวิเคราะห์โรฮิงญาผ่านบริบทความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ในเมียนมาอาจมองได้ว่า เมียนมาคือกรณีศึกษาที่สะท้อนสภาวะคาบเกี่ยวและเป็นปฏิปักษ์ต่อกันระหว่างความเป็นชาติกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตลอดจนจนความเป็นชาตินิยมกับความเป็นชาติพันธุ์นิยม กล่าวคือ โครงสร้างพหุสังคมที่เต็มไปด้วยประชาคมต่างชาติหลายภาษา เช่น พวพม่าแท้ ยะไข่ ไทยใหญ่ กะเหรี่ยง กะฉิ่น กะยาห์ ฉิ่น มอญ รวมถึงพหุชาติพันธุ์แยกย่อยอื่นๆ เช่น วัว ปะโอ ปะหล่อง ธนุโกก้าง ได้ทำให้เมียนมากลายเป็นรัฐพหุชนชาติที่เต็มไปด้วยความหลากหลายของกลุ่มชน (Gilbert 2009 : 13; Scott 1911) หากแต่ด้วยกระบวนการสร้างชาติเมียนมาที่ก่อรูปอย่างเด่นชัดในช่วงปลายอาณานิคมจนถึงยุคหลังประกาศเอกราชจากอังกฤษใน ค.ศ. 1948 กลับมีลักษณะเป็นการสถาปนาชาติใหม่ที่ถูกค้ำยันไว้ด้วยพลังอำนาจของชนชาติพม่าแท้ ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่มีปริมาณประชากรและกำลังทางการเมืองเหนือชนกลุ่มน้อยเผ่าอื่นๆ จนทำให้ชาตินิยมเมียนมา กลายเป็นชาตินิยมพม่าแท้ที่เต็มไปด้วยความพยายามที่จะยึดยึดเผยแผ่วัฒนธรรมพม่า ส่วนกลางเข้าไปยังปริมณฑลชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ เพื่อสืบสานกระบวนการกลืนกลายทาง

วัฒนธรรมและสลายพลังชาตินิยมชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะกับกลุ่มที่มักมีท่าทีเป็น ปฏิปักษ์ชัดขึ้นต่อส่วนกลาง (Holmes 1967 : 188-197)

นอกจากนี้โรฮิงญายังเป็นชนชายขอบที่ถูกกลบทับด้วยวัฒนธรรมแวดล้อมอื่นๆ จนทำให้เกิดความพรัมัววุ่นในเชิงอัตลักษณ์ ยกตัวอย่างเช่น ชาวโรฮิงญาบางกลุ่มที่หันมาใช้ภาษาพม่ากันมากขึ้น หากแต่ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษายังมีไม่เทียบเท่าเมื่อเทียบกับพวกระยะไซหรือพวคามาาน ขณะที่ชาวโรฮิงญาที่ยังคงรักษาภาษาถิ่นดั้งเดิมกลับพบว่าภาษาที่ใช้สนทนา แม้จะจัดอยู่ในกลุ่มเบงกาลีจิตตะกอง หากแต่ก็ยังมีลักษณะเป็นภาษาถิ่นที่มีทั้งส่วนคล้ายและแปลกแยกไปจากภาษาของชาวบังกลาเทศ (ดุลยภาค ปรีชาวัชช, 2558: 77) ดังนั้นหากพิจารณาจากปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่ได้กล่าวไปในข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่า อัตลักษณ์ของชาวโรฮิงญาถูกรายล้อมด้วยความพยายามกลืนกินอัตลักษณ์จากทั้งชนชาติพม่าแท้ และชนเผ่าอื่นๆ ในพม่าอันเนื่องมาจากกระแสของความชาตินิยมและชนเผ่านิยมที่เข้มข้นในบริเวณดังกล่าว และเมื่อชาวโรฮิงญายิ่งพยายามอนุรักษ์และคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและภาษาของตนเองท่ามกลางกระแสดังกล่าว จึงส่งผลให้เกิดกระแสตีกลับจากรัฐบาลพม่าและชนเผ่าอื่นๆ ด้วยการพยายามแบ่งแยกวัฒนธรรมและขับไล่ รวมถึงการพยายามสร้างวาทกรรมให้ชาวโรฮิงญาไม่ถูกนับว่าเป็นพลเมืองเมียนมา หรือมีสิทธิมนุษยชนเท่าเทียมกันกับมนุษย์โดยทั่วไป

โดย Smith (1986 : 6) ถือเป็นนักวิชาการที่พยายามรวบรวมการสร้างอัตลักษณ์ชาวโรฮิงญาแบ่งออกเป็น 6 มิติ ได้แก่ 1. ชื่อเรียก ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการให้ใช้นามว่าโรฮิงญา ซึ่งเชื่อว่าเป็นนามเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ขณะที่บางส่วนกลับเรียกร้องให้ใช้คำว่ามุสลิมอาระกันแทน เพื่อส่งเสริมการหลอมรวมกับชนมุสลิมกลุ่มอื่นๆ ของเมียนมา 2. ตำนานและเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งถูกเชื่อมโยงกับความรุ่งเรืองของอาณาจักรอาระกันในอดีต 3. ถิ่นฐานมาตุภูมิ ซึ่งหมายถึงรัฐยะไข่ของเมียนมา 4. ความทรงจำร่วมทางประวัติศาสตร์ เช่น ยุคเรืองอำนาจของกษัตริย์มุสลิมอาระกัน หรือยุคล่มสลายโดยกองทัพจักรวรรดิคองบอง 5. องค์ประกอบของวัฒนธรรมร่วม ซึ่งแม้จะประสบความสำเร็จลำบากในการค้นหาอัตลักษณ์ที่โดดเด่น หากแต่ก็มีความพยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงลักษณะของวัฒนธรรมร่วม เช่น การผสมผสานระหว่างอาระกันอาหรับ จิตตะกอง 6. ความสามัคคีทางชาติพันธุ์ซึ่งเน้นไปที่เอกภาพในหมู่ชนเผ่ามุสลิมอาระกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมในข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าการสร้างความเป็นอื่นเป็นกระบวนการที่มีลำดับขั้นตอนและมีต้นกำเนิดจากการผลิตซ้ำผ่านวาทกรรมรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิด การใช้ภาษา หรืออัตลักษณ์ที่แตกต่างกันของผู้คนแต่ละกลุ่ม การสร้างความเป็นอื่นนั้นมักจะเกิดจากการพลวัตของตัวแสดงที่มีอำนาจและความรู้มากกว่า บริหารอำนาจและความรู้

ดังกล่าวในทางที่อันตรายต่อกลุ่มคนที่มีอำนาจมากกว่า โดยกลุ่มคนที่มีอำนาจหรือความรู้มากกว่ามักจะสร้างสิ่งที่เรียกว่าวาทกรรมขึ้นมา ซึ่งในกระบวนการสร้างความเป็นอื่นนี้ วาทกรรมเหล่านั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นความจริง แต่มักจะเป็นอุดมการณ์หรือความเชื่อที่ทำให้ผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า หรือผู้ที่อยู่ใต้ปกครองสามารถยึดถือ และคล้อยตามได้

โดยจากงานเขียนทั้งหมดที่ได้ถูกนำมาอ้างอิง ในบทนี้ ชี้ให้เห็นว่า จุดประสงค์ของการสร้างความเป็นอื่นนั้นมักเป็นไปเพื่อการควบคุมอำนาจ โดยในวรรณกรรมแต่ละชิ้นต่างชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีอำนาจอยู่ในมือจะสามารถทำอะไรตามใจได้ การสร้างความเป็นอื่นจึงเป็นไปเพื่อกดให้ชนชั้นทางอำนาจของผู้ที่เป็นคนอื่นในสังคมด้อยกว่า และเสริมให้ผู้สร้างความเป็นอื่นกลายเป็นผู้ที่มีอำนาจมากกว่าและสามารถทำสิ่งที่ต้องการได้โดยอิสระ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่ส่งผลดีต่อผู้อื่นหรือไม่ก็ตาม

ดังนั้นในงานเขียนชิ้นนี้จึงจะหยิบกรอบในการสร้างความเป็นอื่นมาเชื่อมโยงกับเข้ากับประวัติศาสตร์ของชาวโรฮิงญาและการดำเนินการของรัฐบาลเมียนมา เพื่อวิเคราะห์กระบวนการในการสร้างความเป็นอื่น รวมถึงพลวัตของกระบวนการที่ส่งผลกระทบต่อชาวโรฮิงญากลายเป็นคนอื่น เพื่อชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลเมียนมาทำให้ชาวโรฮิงญากลายเป็นคนอื่นในสังคมได้อย่างไร และชาวโรฮิงญาได้รับผลกระทบอย่างไรภายใต้การดำเนินการดังกล่าว ซึ่งจะวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดที่จะกล่าวถึงในบทถัดไป

บทที่ 3

กรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษากระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นที่รัฐบาลเมียนมาใช้ในการทำให้ชาวโรฮิงญากลายเป็นคนอื่นมีความสอดคล้องกับกระบวนการสร้างความเป็นอื่น แนวคิดที่จะนำมาใช้ในการศึกษาในสารนิพนธ์ฉบับนี้คือ วาทกรรม (Discourse) ความเป็นตะวันออกและกระบวนการทำให้กลายเป็นอื่น (The Othering) และกระบวนการกลายเป็นอื่น

วาทกรรม

วาทกรรม (Discourse) คือ เครื่องมือของอำนาจที่สามารถแฝงตัวอยู่ในทุก ๆ อย่ างรอบตัวของมนุษย์ สำหรับวาทกรรมและภาคปฏิบัติของวาทกรรมในความหมายของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) คือจารีตปฏิบัติ กฎเกณฑ์ ความคิด ความเชื่อ คุณค่าที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ใช้เป็นตัวกำหนดเอกลักษณ์และความหมายที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การสร้างความเห็นชอบต่อเรื่อง ๆ หนึ่งไปในทิศทางเดียวกัน ทุก ๆ อย่ างในชีวิตประจำวันของมนุษย์สามารถมองว่าเป็นวาทกรรมได้ทั้งสิ้น หากว่าสิ่งเหล่านั้นกำลังเป็นการสร้างความหมาย (Significance) หรือเป็นการตีตราเสมือนป้าย (Label) ที่ชี้นำกรอบการรับรู้ของบุคคลในลักษณะของ “มาตรฐาน” และ “ความเป็นปกติ” (Form of Normalization) ให้ตัวมันเอง ขณะที่ได้รับการสร้างความหมายให้สิ่งที่อยู่นอกเหนือหรือต่างออกไปจากชุดวาทกรรมนั้น ๆ กลายเป็นสิ่งที่ถูกกดทับ (Dominate) ต้อยกว่า (Inferior) เป็นอื่น (Others) เป็นสิ่งที่ผิด (Wrong) กระทั่งถูกทำให้เลือนหายไปจากสังคมได้ โดยที่คนส่วนใหญ่มักไม่ได้ถูกคิดข้อสงสัยในที่มาที่ไปของมัน แต่กลับยอมรับอย่างสนิทใจและปฏิบัติตามอย่างสมั ครวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นวาทกรรมที่อยู่ในรูปของความรู้เฉพาะด้านหรือกฎเกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ วาทกรรมจึงเป็นกลไกในรูปของความรู้เฉพาะด้านหรือกฎเกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ วาทกรรมที่อยู่ในรูปของความรู้เฉพาะด้านหรือกฎเกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ วาทกรรมจึงเป็นกลไกในการกำหนดความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้กระทำวาทกรรมนั้น ๆ เพื่อควบคุมหรือจัดการสังคมได้อย่างแนบเนียน (จันทิมา ปัทมธรรมกุล, 2550, หน้า 16)

ในบางครั้งวาทกรรมจึงเปรียบเสมือนจุดเริ่มต้นของการสร้างค่านิยมหรือชุดความคิดบางอย่างที่สามารถสร้างผลกระทบต่อคนบางกลุ่มในสังคมได้ เช่นการที่รัฐบาลเมียนมาสร้างความรับรู้ต่อชาวโรฮิงญาในแบบที่แตกต่างออกไปจากพลเมืองเมียนมาที่นับถือศาสนาพุทธ ด้วยการใส่สื่อยึดเยียดภาพลักษณ์ในแง่ลบต่อชาวโรฮิงญา และใช้อำนาจรัฐในการดำเนิน

นโยบายทางกฎหมายที่แบ่งแยกชาวโรฮิงญาออกจากการเป็นพลเมืองและกีดกันศักดิ์ศรี รวมถึงด้อยค่าความเป็นมนุษย์ของพวกเขา เพียงเพราะพวกเขามีอัตลักษณ์ทางศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมต่างจากตน โดยกลไกของวาทกรรมจะทำให้สิ่งที่รัฐบาลเมียนมาทำกลายเป็นสิ่งที่ชอบธรรม เพราะชุดวาทกรรมที่รัฐบาลเมียนมาสร้างขึ้นมาเป็นการสร้างค่านิยมหรือชุดความคิดที่สร้างความเป็นธรรมให้กับการก่ออาชญากรรมในการสร้างความเป็นอื่นของพวกเขา ซึ่งเมื่อชาวโรฮิงญาไม่มีสถานะการเป็นพลเมืองหรือสัญชาติมารองรับ ก็จะไม่มีการคุ้มครองหรือกฎหมายใดสามารถคุ้มครองพวกเขาจากการถูกกดขี่หรือถูกทำร้ายได้ ทำให้ชาวโรฮิงญากลายเป็นกลุ่มคนชายขอบหรือคนอื่นในสังคม

นอกจากนี้ในงานเขียนขององค์กร Article 19 (2015) ยังได้กล่าวถึงข้อเสนอที่สำคัญเกี่ยวกับผลสืบเนื่องของวาทกรรมหรือ “ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง” เอาไว้ โดย Article 19 เสนอไว้ว่า

‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก และไม่มีนิยามที่เห็นพ้องกันโดยทั่วไป สำหรับคำนี้ในกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ หลายคนอาจจะอ้างว่าพวกเขาสามารถบ่งชี้ลักษณะของ ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ ได้เมื่อพบเห็นถ้อยคำดังกล่าวแล้ว แต่หลักเกณฑ์สำหรับการบ่งชี้ดังกล่าวมักเข้าใจได้ยากหรือเป็นเรื่องที่มีการโต้เถียงกันอยู่

กลไกสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ในระดับระหว่างประเทศและระดับภูมิภาค อาทิ กลไกเครื่องมือทางกฎหมาย ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและลงโทษอาชญากรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์, ธรรมนูญกรุงโรมแห่งศาลอาญาระหว่างประเทศ, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติทุกรูปแบบ และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ ค.ศ.1979 ได้ชี้ให้เห็นถึงมาตรฐานที่แตกต่างกันสำหรับให้นิยามและการกำจัด ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ โดยความแตกต่างดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นผ่านกฎหมายภายในประเทศซึ่งแตกต่างกันออกไป (ARTICLE 19, 2015) ในชีวิตประจำวัน การใช้คำและความหมายที่มาพร้อมกับคำนั้นอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องให้มีการกำกับควบคุมต่อถ้อยคำดังกล่าว ซึ่งเรื่องนี้อธิบายได้ถึงความสับสนโดยมากเกี่ยวกับคำนี้ และความสำคัญของเรื่องนี้ต่อสิทธิมนุษยชน

นิยามของ ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ ที่เสนอมาจำนวนมากได้รับการบัญญัติขึ้นเพื่อตอบสนองต่อปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นเฉพาะและมีลักษณะเหยียดหยามอันเป็นอันตรายอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ค่านิยามยังมีการปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ ตลอดเวลาและเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของภาษาซึ่งเปลี่ยนแปลงความ

เข้าใจต่อความเสมอภาคเท่าเทียม และอันตรายของการเลือกปฏิบัติ หรือการพัฒนาทางเทคโนโลยี

ความเกลียดชัง (Hate): เป็นอารมณ์อันรุนแรงและไร้เหตุผลของการสบประมาท (opprobrium) ความเป็นศัตรู และความชิงชังต่อบุคคลหรือกลุ่ม เนื่องจากบุคคลหรือกลุ่มนั้นๆ ได้รับการคุ้มครองตามความเป็นจริงหรือเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป (ได้รับการรับรองภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ) ความเกลียดชังเป็นอะไรที่มากกว่าอคติ และจะต้องมีลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติหรือเหยียดหยาม ความเกลียดชังเป็นการบ่งบอกถึงสภาวะทางอารมณ์หรือความคิดเห็น ดังนั้น ความเกลียดชังจึงแตกต่างจากการกระทำที่แสดงออกมา

ถ้อยคำ (Speech): การแสดงออกใดก็ตามที่บ่งบอกถึงความคิดหรือความเห็นโดยการนำความคิดหรือความเห็นภายในใจออกมาแสดงให้กับผู้รับสารภายนอกการแสดงออกดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ ทั้งรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการสื่อสารที่ไม่ใช้คำพูด เป็นภาพหรือศิลปะ และสามารถเผยแพร่ผ่านสื่อ ทั้งอินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุหรือโทรทัศน์

กล่าวโดยสรุปถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง คือ การแสดงออกในรูปแบบใดก็ได้ถึงความเกลียดชังในลักษณะที่เลือกปฏิบัติต่อผู้คน โดยไม่จำเป็นต้องนำมาซึ่งผลสืบเนื่องเฉพาะนิยามแต่ยังรวมถึงการแสดงออกที่กว้างมากในหลายประเภท ซึ่งรวมถึงการแสดงออกที่ถูกต้องตามกฎหมายด้วย ด้วยเหตุนี้ นิยามดังกล่าวจึงมีความคลุมเครือในกำหนดลักษณะของการแสดงออกที่อาจถูกควบคุมได้โดยชอบธรรม ภายใต้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

นอกจากองค์ประกอบพื้นฐานทั้งสองคำข้างต้นแล้ว ความหมายของ 'ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง' กลายเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันมากขึ้น บางคนโต้แย้งว่า คำว่า อคติความเกลียดชัง (discriminatory hate) โดยตัวมันเองนั้นยังไม่เพียงพอและจำเป็นต้องมีการแสดงออกมากกว่านี้ ความคิดเห็นที่ว่า อะไรที่ถือเป็น 'ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง' และจะสามารถห้ามปรามในเวลาไหนนั้น มีความแตกต่างหลากหลายอย่างกว้างขวาง รวมถึงความไม่เห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (ARTICLE 19, 2015) :

- 1) สิ่งที่ดีถือเป็น **ลักษณะที่ได้รับการคุ้มครอง** (protected characteristic) เพื่อการบ่งชี้ลักษณะบุคคลหรือกลุ่มที่ตกเป็นเป้าหมายของการใช้ 'ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง'
- 2) ระดับของการให้ความสำคัญต่อ **เนื้อหา** (content) และ **น้ำเสียง** (tone) ของการแสดงออก

3) ระดับของการให้ความสำคัญต่อ **อันตรายที่ก่อให้เกิดขึ้น** ไม่ว่าจะการแสดงออกนั้นถือว่าเป็น**อันตรายโดยตัวมันเอง** เนื่องด้วยการลดคุณค่าหรือลดทอนความเป็นมนุษย์ หรือถือว่ามีความเป็นไปได้หรือเกิดผลสืบเนื่องที่เป็นอันตรายขึ้นจริง เช่น

ยุยงปลุกปั่นให้เกิดการกระทำที่ปรากฏขึ้นจริงต่อเป้าหมาย โดยกลุ่มหรือบุคคลที่สาม
 อย่างเช่น การใช้ความรุนแรง

ทำให้เกิดการตอบสนองทางความรู้สึก ต่อกลุ่มเป้าหมาย เช่น การดูหมิ่นหรือความเจ็บปวดทุกขใจ หรือ

ส่งผลให้เกิดทัศนคติเชิงลบในสังคม ด้วยการ “แพร่ขยาย” หรือ “ปลุกปั่น” ให้เกิดความเกลียดชัง

4) ความจำเป็นในการให้เหตุผลเพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่าง การแสดงออกและอันตรายที่เฉพาะเจาะจง

5) ความต้องการให้เกิดอันตรายใด ๆ ที่มี **แนวโน้มเกิดขึ้น** หรือ**เกิดขึ้นได้ในอนาคตอันใกล้**

6) ความต้องการในการ**รณรงค์**ให้เกิดอันตราย กล่าวคือ ผู้พูดมีเจตนาที่จะทำร้ายและให้การแสดงออกดังกล่าว**เผยแพร่สู่สาธารณะ**

ด้วยเหตุนี้ การเข้าใจความหมายของ ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ สามารถอยู่ในจุดใดก็ได้ ระหว่างนิยามที่มีลักษณะรวมน้อยที่สุดไปจนถึงนิยามที่รวบรวมลักษณะรวมอันหลากหลายจากปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้นเข้าไว้ด้วยกัน แต่ในขณะเดียวกัน นิยามเหล่านี้มักจะคลุมเครือในเชิงรายละเอียด อย่างไรก็ตาม การปล่อยให้มีความยืดหยุ่นในการบ่งชี้ลักษณะของ ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ ตามลักษณะที่ปรากฏขึ้นอย่างหลากหลายซึ่งสร้างความไม่แน่นอนและความไม่เห็นพ้องต้องกันต่อความหมายที่ถือว่าเป็น ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ (ARTICLE 19, 2015a)

จากบทความคู่มือใช้อ้างอิงเรื่อง ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ ของ Article 19 ชี้ให้เห็นว่าถ้อยคำสร้างความเกลียดชังนั้นเป็นผลประกอบการอย่างหนึ่งของวาทกรรม ซึ่งกลไกในการสร้างถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง ประกอบมาจากความเกลียดชัง (Hate) และถ้อยคำ (Speech) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เมื่อรวมกันจะกลายเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รวมถึงอัตลักษณ์ในแง่ลบได้

ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับกลไกของวาทกรรม (Discourse) ทั้งยังมีผลสืบเนื่องในการทำให้ผู้ที่ถูกใช้ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง ถูกกีดกัน แบ่งแยก และถูกทำร้ายในเชิง

จิตวิทยา และยังสามารถปลุกปั่นความเกลียดชังในสังคม ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ที่ถูกเกลียดจากถ้อยคำสร้างความเกลียดชังถูกทำร้ายทั้งทางกายและทางใจได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการแบ่งแยกและความแตกแยกในสังคม เช่นเดียวกันกับกระบวนการสร้างความเป็นอื่น กล่าวได้ว่า ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง(Hate Speech) นี้ ก็เป็นส่วนหนึ่งของกลไกในการพลวัตของกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นเช่นกัน

นอกจากนี้วรรณกรรมชิ้นนี้ยังมีข้อเสนอที่เกี่ยวข้องกับผลของถ้อยคำสร้างความเกลียดชังที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของงานวิจัยชิ้นนี้ โดยองค์กร Article 19 (2015) ได้เสนอไว้ อีกว่า ผู้คน ทั้งในระดับบุคคลหรือกลุ่ม สามารถตกเป็นเป้าหมายของ ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ ได้ องค์กร ARTICLE 19 ซึ่งเป็นองค์กรปกป้องสิทธิมนุษยชนนานาชาติ ที่ทำงานรณรงค์กว่า ยี่สิบปี เพื่อให้ประเทศต่างๆ เคารพและปฏิบัติตามหลักการมาตรา 19 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และ มาตรา 19 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง(ประชาไท,2012) เห็นว่า ในการป้องกัน ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ ควรครอบคลุมถึงลักษณะที่ได้รับการคุ้มครองทุกรูปแบบ ซึ่งปรากฏอยู่ในบทบัญญัติเกี่ยวกับการไม่เลือกปฏิบัติที่กว้างกว่าในกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในขณะที่บทบัญญัติเหล่านี้ดูเหมือนจะมีความชัดเจน แต่ในบางครั้งก็ยังเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันอยู่

เนื่องจากไม่มีความหมายที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป และในพันธกรณีที่ให้อนุญาตหรือกำหนดข้อจำกัดต่อ ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ ในบางประเภท เป็นการนำประเด็นต่างๆ มารวมกันจากกฎหมายหรือสนธิสัญญาต่าง ๆ

ประเด็นนี้กลายเป็นเรื่องที่ซับซ้อน เนื่องจากไม่ใช่ทุกสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติจะกำหนดให้รัฐห้ามปราม “ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง” แม้แต่ในสนธิสัญญาที่กำหนดให้มีการห้ามปราม ลักษณะที่ได้รับการคุ้มครองซึ่งบรรจุไว้ในรายการมักจะมีย่างจำกัดโดยเป็นไปอย่างระมัดระวังโดยมีการอธิบายสำหรับเรื่องนี้อยู่ 2 ประการ คือ

- 1) การกำหนดข้อห้ามเกี่ยวกับ ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ มักถูกร่างขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีการเลือกปฏิบัติชานใหญ่หรือดำรงอยู่เป็นระยะเวลานานโดยที่ ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ถือเป็นปัจจัยสาเหตุ โดยการห้ามปรามเช่นนี้สะท้อนถึงสภาวะการณ์ที่ข้อกำหนดเหล่านี้ต้องตอบสนอง และอาจจะถูกจำกัดโดยอคติของสังคมในช่วงที่ร่างขึ้นมา

2) ข้อกำหนดที่ห้ามปราม ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ ในกลไกระหว่างประเทศมักเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันอยู่เสมอ เนื่องจากรัฐจำนวนมากไม่ยอมรับพันธกรณีดังกล่าว เนื่องจากความเชื่อที่ว่าข้อกำหนดเหล่านี้จะเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกอย่างไม่เหมาะสม

การปะติดปะต่อกันของกลไกระหว่างประเทศและในระดับภูมิภาคที่ทับซ้อนกันส่งผลให้เกิดแนวทางการนำมาใช้ที่แตกต่างกันไปในกฎหมายภายในประเทศต่อรูปแบบของ ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ ซึ่งรวมถึงในประเด็นเกี่ยวกับลักษณะที่ได้รับการคุ้มครองกลไกระหว่างประเทศและในระดับภูมิภาคเหล่านี้ได้รับการสำรวจไว้ในภาคผนวกที่ 1 (ดูต่อได้ที่บทความ คู่มือไขข้อสงสัยเรื่อง ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ ฉบับ ค.ศ. 2015 โดยองค์กร ARTICLE 19)

องค์กร ARTICLE 19 ได้เสนอข้อโต้แย้งว่า การทำให้สิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นได้จริงไม่ควรจำกัดอยู่ที่การให้คำมั่นสัญญาที่เป็นทางการตามทีระบุในกลไกสิทธิมนุษยชนข้างต้น หรือแม้แต่กับเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมาย หากการตีความดังกล่าวได้จำกัดให้การมีสิทธินั้นแคบลงโดยไม่จำเป็น

นอกจากนี้กลไกสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศต่าง ๆ ยังต้องถูกตีความอยู่ตลอดเพื่อสนับสนุนหลักการความเสมอภาคตามความเข้าใจในระดับกว้าง เช่นเดียวกันกับลักษณะที่ไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนด้วย รัฐต่าง ๆ จำนวนมากรับรองลักษณะที่ได้รับการคุ้มครอง ในกฎหมายภายในประเทศ ที่ห้ามปราม ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ ซึ่งสะท้อนในลักษณะที่คุ้มครองภายใต้พันธกรณีต่าง ๆ ที่ให้หลักประกันแก่ความเสมอภาคเท่าเทียมและการไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งมีระดับกว้างกว่า

ด้วยการมีมาตรการคุ้มครองสำหรับเสรีภาพในการแสดงออก เราคำนึงว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับ ‘ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง’ ควรมีหลักประกันที่ครอบคลุมถึงขอบเขตสำหรับลักษณะที่ได้รับการคุ้มครองในระดับที่กว้างที่สุด โดยลักษณะที่ว่านั้นควรครอบคลุมถึง เชื้อชาติ สีผิว เพศ ศาสนา ความเห็นทางการเมืองหรือในด้านอื่น ๆ ต้นกำเนิดทางชนชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน ชาติกำเนิด อุตสาหกรรมหรือต้นกำเนิดชนพื้นเมืองดั้งเดิม ความพิการ สถานะผู้ย้ายถิ่นฐาน หรือผู้ลี้ภัย รสนิยมทางเพศ อุตสาหกรรมทางเพศสภาวะหรือสถานภาพระหว่างเพศ เป็นต้น (ARTICLE 19, 2015a)

จากการทบทวนวรรณกรรมชิ้นนี้ผู้วิจัยพบว่า ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งในกระบวนการสร้างความเป็นอื่นที่รัฐบาลเมียนมาใช้ในการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา โดยผลกระทบของถ้อยคำสร้างความเกลียดชังนั้น หากมาผนวกพร้อมกับกระบวนการสร้างความเป็นอื่น ก็จะเติมช่องว่างในกลไกสร้างความเป็นอื่นให้สมบูรณ์มาก

ยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อถ้อยคำสร้างความเกลียดชังถูกนำมาผนวกรวมกับกระบวนการสร้างความ เป็นอื่นแล้วนั้น ผลกระทบของพลวัตดังกล่าวอาจสามารถทำให้เกิดการแบ่งแยกพรรคพวกในสังคม ซึ่งสามารถลุกลามไปถึงการทำให้คนกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่พวกตน กลายเป็นคนอื่นได้ ซึ่งจะกระบวนการ นี้จะถูกนำมาใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ต่อไป

คนอื่นและความเป็นคนอื่น

ในการศึกษางานเขียนที่เกี่ยวข้องกับคนอื่นและความเป็นคนอื่น งานเขียนส่วนใหญ่ มักนำเสนอในเรื่องของการสร้างความรู้ หรือวาทกรรม ที่สอดคล้องกับพลวัตทางอำนาจในการเกิด กระบวนการกลายเป็นอื่น และได้มีนักวิชาการจำนวนมากเสนอทัศนะที่น่าสนใจไว้ดังนี้

Said เป็นที่รู้จักในนามของนักวิพากษ์องค์ความรู้ของตะวันตกที่มีต่อโลกตะวันออก ว่าเป็นวาทกรรม (discourse) การสร้างความรู้ และการนำเสนอที่ บิดเบือน มีอคติต่อโลก ตะวันออก เป็นความรู้ที่เกิดจากการจ้องมองจากโลกตะวันตก ซึ่งมีผลประโยชน์ วาทกรรม อุดมการณ์ มโนทัศน์ ภาษา คำบรรยายชนบและเรื่องเล่าในแบบของตนเอง Orientalism จึงมิใช่ เพียงวาทกรรมและความรู้แบบฉบับของชาวตะวันตกที่มีต่อชาวตะวันออกเท่านั้น แต่ความรู้ที่สร้าง ขึ้นสะท้อนตัวตนของโลกตะวันตกหรือชาวตะวันตกเองมากกว่าความเข้าใจโลก ตะวันออก การ สร้างคนอื่นจึงสะท้อนตัวตนอัตลักษณ์ของผู้สร้างเอง กล่าวได้ว่า Said และผลงานของเขาสร้างผล สะท้อนอย่างมากโดยเฉพาะต่อวงการวรรณคดีศึกษา มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์โดยทั่วไป จนนับกันว่า Orientalism เป็นรากหนึ่งของแขนงความรู้ที่เรียกว่า “หลังอาณานิคม” (post-colonialism) ในเวลาต่อมา (ธงชัย วินิจจะกุล, 2560)

นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ได้แสดงทัศนะและกล่าวถึงแนวคิดดังกล่าวไว้อย่าง หลากหลาย อาทิ

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2541) อธิบายเรื่องความเป็นอื่นว่า ความเป็นอื่น คือ การ ชี้ให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันในชีวิตมนุษย์ ซึ่งเกิดจากการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ ความคิดสมัยใหม่ เกี่ยวกับชายแดนไม่เป็นสิ่งกำหนดอีกต่อไปมีเส้นแดนที่ชัดเจน รัฐสมัยใหม่ต้องการควบคุม ประชาชนที่อยู่ใต้เขตแดนที่กำหนด กลุ่มชาติพันธุ์ต่างตกอยู่ภายใต้เขตแดน โดยรัฐให้ตำแหน่งเป็น คนป่า คนชายขอบ ซึ่งมีแนวคิดที่มุ่งเน้นไปในประเด็นของรัฐชาติสมัยใหม่

ในขณะที่งานของ **สมชาย ปรีชาศิลปะกุล และนัทธมน คงเจริญ (2545)** จะ มุ่งเน้นไปที่ความแตกต่างทางชนชั้น โดยกล่าวว่า ความเป็นอื่น คือ ความแตกต่างไปจาก มาตรฐานของสังคม ซึ่งความแตกต่างนี้จะนำมาสู่ท่าทีของการไม่ไว้วางใจ ไม่น่าเชื่อถือ เป็นคนละ

พวกกัน เป็นกลุ่มคนที่มีปัญหา จำเป็นต้องได้รับการจัดการ แก้ไข ปรับปรุง หรืออื่น ๆ ซึ่งจะสอดคล้องกับคนอื่นในทัศนะของ **สุรสม กฤษณะจุฑะ (2547)**

โดย **สุรสม กฤษณะจุฑะ (2547)** เสนอว่า เราจะดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อมีสิ่งอื่น หรือ “คนอื่น” (The Other) คอยค้ำจุนการดำรงอยู่ของเรา เช่น เราจะเป็นคนที่มีตำแหน่งแห่งที่ที่สูงส่งกว่าคนอื่นก็ต่อเมื่อมีคนที่ย่ำกว่า หรือเราสามารถจำแนกคนที่มีชีวิตปกติธรรมดาได้ ก็ต่อเมื่อ เราสามารถนิยามความเป็นคนวิกลจริตได้ ในแง่นี้ “คนอื่น” แม้จะแตกต่างจากตัวเรา แต่ก็ถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของตัวเรา เพื่อทำหน้าที่ให้ตัวเราสมบูรณ์หรือแจ่มชัดยิ่งขึ้น การแบ่งแยกระหว่าง “ตัวเรา” กับ “คนอื่น” เป็นสองด้านของเหรียญเดียวกัน เช่น ความเป็นคนไทยจะมีความหมายสมบูรณ์เมื่อตระหนักรู้ว่าอะไรไม่ใช่ไทย ไม่ว่าจะเป็นคนพม่า ชาวเขา เป็นต้น กล่าวคือ เราไม่สามารถนิยามความเป็นคนไทยได้ หากปราศจาก “คนอื่น” ซึ่งแตกต่างไปจากตัวเรา

อย่างไรก็ดี **หม่อมหลวงณพอร รพีพัฒน์ (2547)** ได้อ้างถึงงานเขียนของ Albert Memmi ได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ “The Colonizer and the Colonized” ว่าความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นระหว่างผู้ล่ากับผู้ถูกล่าต่างก็ทำลายซึ่งกันและกันในหนทางที่แตกต่างกัน ผู้ล่าจะกำหนดลักษณะของ “ความเป็นอื่น” ที่ต่างไปจากตนให้กับผู้ถูกล่า กล่าวคือ ผู้ถูกล่าจะมีลักษณะตรงกันข้ามกับที่ผู้ล่ามี และนอกจากนี้ยังถูกมองว่าไม่มีความเป็นมนุษย์ เป็นเพียงแค่วัตถุ และในที่สุดก็จะได้ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม วาทกรรมที่สร้างความเป็นอื่นให้กับกลุ่มคนได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดแบบสองขั้ว (Binary Opposition) เป็นการพยายามแบ่งแยกสิ่งต่าง ๆ ในทางตรงกันข้าม เช่น ดี-เลว เด็ก-ผู้ใหญ่ ผู้หญิง-ผู้ชาย คนไทย-ต่างชาติ เป็นต้น ซึ่งในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายในการสร้างความเป็นอื่นจะสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความเป็นอื่นในงานเขียนของ **ปฐุม หงส์สุวรรณ (2550)**

โดย **ปฐุม หงส์สุวรรณ (2550)** กล่าวว่า แนวคิดเรื่อง “ความเป็นอื่น” มีพื้นฐานมาจากวิธีคิดของโคลด เลวี-สเตราส์ (Claude Levi-Strauss) ที่เห็นว่าความคิดสากลของมนุษย์มักคิดออกมาในลักษณะของสองภาค หรือระบบทวิลักษณ์ เช่น ชายกับหญิง ขาวกับดำ ถูกกับผิด เป็นต้นโดยเฉพาะการแบ่งแยกระหว่างเอกลักษณ์กับความแตกต่าง (Identity/Difference) หรือแบ่งแยก “ตัวเรา” กับ “คนอื่น” (Self/Other) การแบ่งลักษณะดังกล่าวนี้ เลวี-สเตราส์ เรียกว่า การแบ่งแยกสิ่งต่าง ๆ เป็นคู่ตรงข้าม (Binary Opposition)

จากบรรดางานเขียนของนักวิชาการทั้งหมดที่ได้เสนอทัศนะในเรื่องการสร้างความเป็นอื่นนั้น งานส่วนใหญ่จะมีข้อเสนอเป็นไปในทางเดียวกันในประเด็นของปัจจัยและพลวัตในการสร้างความเป็นอื่น โดยจะเห็นได้ว่างานวิชาการส่วนมากเสนอว่าการสร้างความเป็น

อื่นเกิดจากการสะท้อนอัตลักษณ์ ผ่านชุดแนวคิดตัวตนของตัวเองและคนอื่น โดยกระบวนการสร้างความเป็นอื่นมักจะถูกสร้างจากผู้ที่อำนาจสูงกว่าในสังคม หรือผู้ล่า และผู้ที่ถูกทำให้กลายเป็นอื่นส่วนมากจะหมายถึงผู้ที่มีสถานะต่ำต่อยกกว่า หรือผู้ถูกล่า นอกจากนี้งานเขียนบางส่วนยังกล่าวถึงการแบ่งแยกสิ่งหนึ่ง ออกจากอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสะท้อนอัตลักษณ์ ที่มีนัยยะถึงความแตกต่างของคนอื่นเกิดจากการสะท้อนตัวตนของเราอีกที และการสร้างความเป็นอื่นนั้นเป็นแนวคิดที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมและการแบ่งแยก ความไม่เท่าเทียมในที่นี้มีนัยยะถึงความแตกต่างทางอำนาจในระบบ

โดยงานเขียนบางส่วนชี้ว่า ตัวแสดงที่มีอำนาจมากกว่ามักจะเป็นกลุ่มที่สร้างความเป็นอื่นด้วยการกำหนดความเป็นตัวตนของเรา และของเขา เพื่อให้มีตัวตนที่ต่ำกว่ามาคอยค้ำจุนความสูงส่งของตนเอง เพราะหากไม่มีตัวตนที่ต่ำต่อยกกว่า เราก็จะไม่สามารถสูงส่งได้ ดังนั้นจากการให้คำนิยามของนักวิชาการต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่า ความเป็นอื่นหรือความเป็นคนอื่น หมายถึง การพลวัตของตัวตนที่แตกต่างกันในสังคม ซึ่งการพลวัตนั้นเกิดจากความพยายามในการรักษาอัตลักษณ์ของตัวแสดงที่มีสถานะหรืออำนาจสูงกว่า ซึ่งความพยายามในการรักษาตัวตนหรืออัตลักษณ์นั้นเป็นกระบวนการที่สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทางอำนาจ และความไม่เท่าเทียม รวมถึงการไม่ใช่พวกเดียวกัน และการรักษาอัตลักษณ์นั้นเองเป็นสิ่งที่สร้างสิ่งที่แตกต่างและต่ำต่อยกกว่าตัวเอง หรือในที่นี้คือคนอื่น

ความเป็นตะวันออกและกระบวนการทำให้กลายเป็นอื่น (The Othering)

สำหรับประเด็นสำคัญโดยรวมที่ปรากฏในงานของ Said นั้น Burney อธิบายว่า ความเป็นตะวันออกคือ การนำเสนอมภาพตัวแทนของตะวันออกที่อยู่ภายใต้โลกทัศน์ของตะวันตก ผ่านกระบวนการประกอบสร้างทางสังคมความเป็นตะวันออก ซึ่งความเป็นตะวันออกอยู่ในฐานะของความเป็นอื่นที่ถูกทำให้กลายเป็นสภาพที่ดำรงอยู่ เป็นเรื่องปกติ และเป็นสิ่งที่แท้จริงผ่านเรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ งานวรรณกรรม ศิลปะ ดนตรี และวัฒนธรรมป๊อป นอกจากนี้ Said (1978) กล่าวว่า ความเป็นตะวันออกคือสิ่งที่ป็นสาร์ตละของวาทกรรมอาณานิคม (Colonial discourse) และการใช้อำนาจเข้าปกครองควบคุมตะวันออกโดยชาวตะวันตกความเป็นตะวันออกดำรงอยู่ได้บนฐานโครงสร้างของอำนาจ ความรู้ การครองความเป็นเจ้าทางวัฒนธรรม และลัทธิจักรวรรดินิยม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ร่วมกันทำงาน ทั้งในเชิงอุดมการณ์ ความรู้ จินตนาการ การเมืองการปกครอง สังคมวิทยา การทหาร และวิทยาศาสตร์ โดยการสื่อสารสร้างและผลิตซ้ำสถานภาพของความเป็นตะวันออกที่เป็นรอง/ต่ำต่อยกกว่าความเป็นตะวันตก

Burney ได้ให้ทัศนะโต้แย้งว่า ความเป็นตะวันออกนำไปสู่สภาวะการกดทับ/การทำ ให้ไร้เสียงไร้ตัวตนในกลุ่มคนพื้นเมืองหรือกลุ่มชาวอาณานิคมซึ่งเป็นการลดทอนสภาพความเป็นจริงและนำเสนอแต่เพียงภาพแทนที่ไม่ยุติธรรมต่อกลุ่มคนเหล่านี้ผ่านงานประวัติศาสตร์นิพนธ์งานวรรณกรรม สื่อประเภทต่างๆ และพื้นที่ทางการเมือง สำหรับการสนับสนุนข้อโต้แย้งนี้ Burney ได้นำหลักการวิเคราะห์ของ Fanon & Farrington (1968) มาใช้เป็นกรอบการพิจารณาว่าประวัติศาสตร์นิพนธ์ล้วนมีที่มาจากมุมมองของเจ้าอาณานิคม/ผู้ปกครองดินแดน เจ้าอาณานิคมมองว่า ดินแดนทั้งหมดที่อยู่ภายใต้การปกครองของตน/กลุ่มของตน นั้นเป็นดินแดนที่ ตน/กลุ่มของตน เป็นเจ้าของ

อาจกล่าวได้ว่ากระบวนการทำให้กลายเป็นตะวันออกมีที่มาจากตั้งแต่สมัยการเริ่มต้นการเขียนประวัติศาสตร์และภายใต้การทำงานของกระบวนการดังกล่าวได้ขจัดการดำรงอยู่ของกลุ่มคนพื้นเมืองหรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีมาก่อนหน้านี้หลายร้อยปีออกไปจากดินแดนเหล่านั้น หรืออีกนัยหนึ่งความเป็นตะวันออกมิได้มีพื้นที่ให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้ส่งเสียงหรือแสดงออกความต้องการของตนแต่อย่างใด หากแต่ผู้บุกเบิกชาวตะวันตกได้ถือโอกาสใช้ประโยชน์จากการค้นพบควยใช้ และตีความตะวันออกภายใต้มุมมองที่มียุโรปเป็นศูนย์กลาง

นอกจากนั้นแนวคิด/ทฤษฎีแนวหลังอาณานิคมสามารถนำมาใช้หรือสร้างกระบวนการทำให้กลายเป็นอื่น (Spivak, 1991) หรือกระบวนการที่ผู้มีสถานะรอง/ด้อยกว่าเช่น ผู้หญิง กลุ่มชนพื้นเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ และชาวตะวันออก ถูกกดทับ เบียดขับ หรือทำให้กลายเป็นชายขอบโดยอำนาจของชาวตะวันตกหรือกลุ่มชนชั้นปกครองที่มีอำนาจนำในพื้นที่นั้น ๆ แนวคิด/ทฤษฎีแนวหลังอาณานิคมยังสามารถนำไปศึกษาว่ากลุ่มคนชายขอบได้ผลิตสร้างวาทกรรมต่อต้านเพื่อปะทะ ประสาน และต่อรองกับเรื่องเล่ากระแสหลักที่ถูกสร้างขึ้นโดยผู้มีอำนาจนำเพื่อการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้เหมาะสมและเข้าครอบครองดินแดนในจักรวรรดิ หนึ่ง ประเด็นสำคัญยิ่งในหนังสือฉบับนี้ก็คือ เราสามารถใช้คำว่าคนอื่น (the Other) เพื่อแทนคำว่าคนตะวันออก (the Orient) และสิ่งนี้เองที่เป็นนัยสำคัญว่า การคิดหรือการรับรู้เกี่ยวกับคนอื่นมีความสัมพันธ์กับการอธิบายและการวิเคราะห์ถึงกระบวนการทำให้กลายเป็นชายขอบของกลุ่มคนต่าง ๆ เช่น ผู้หญิง กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ และกลุ่มชนพื้นเมืองในสังคมตะวันตกเช่นเดียวกัน

กระบวนการกลายเป็นอื่น

การสร้างความเป็นอื่นให้สรรพสิ่งที่กระทำมีลักษณะความแปลก (Strangeness) หรือมีความแตกต่างออกไป (Difference) เมื่อต้องการที่สร้างความเด่นชัดของวาทกรรม

พัฒนาการนำเสนอภาพตรงข้าม คือ ความเป็นคนอื่นของการพัฒนานั้นจะต้องพรรณนาสิ่งที่ไม่พัฒนาในประเด็นทางลบ (Negative Term) ที่เป็นคู่ตรงข้าม เช่นความอ่อนแอ ความสกปรก ความยากจนโดยสร้างศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาขึ้นมารองรับ (Mill, 1997 : 114-115)

จากการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการกลายเป็นอื่นเป็นกระบวนการที่ไม่ได้มีอยู่มาตั้งแต่ต้น แต่เป็นกระบวนการที่ค่อยๆ ถูกหล่อหลอมและก่อร่างสร้างตัวมาจากการสร้างวาทกรรม การสร้างความรู้ หรือการสร้างกรอบแนวคิดบางอย่างเพื่อกำหนดสิ่งที่เรียกว่าบรรทัดฐานของสังคมหรือว่า (Norm) ให้เป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติและเป็นที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในสังคม ในขณะที่เดียวกันกลไกของกระบวนการสร้างความเป็นอื่นจะทำงานด้วยการทำให้ความรู้ แนวคิด หรือการปฏิบัติในรูปแบบอื่นที่ต่างไปจากบรรทัดฐาน (Norm) ที่กล่าวไปในข้างต้น กลายเป็นสิ่งที่ไม่ปกติ หรือเป็นอื่น ไม่เป็นพวกเดียวกัน และถูกตีตราว่าเป็นอื่นหรือคนอื่นไปในที่สุด

โดยสามารถสรุปปัจจัยในการสร้างความเป็นอื่นได้เป็นสองอย่าง ได้แก่ 1.อำนาจ 2. การยึดติดกับแนวคิดหรืออัตลักษณ์อย่างสุดโต่ง จะเห็นได้จากวรรณกรรมที่ได้อ้างอิงในบทที่ 2 ว่าการสร้างความเป็นอื่นมักจะถูกผลิต และสามารถถูกผลิตได้โดย โดยกลุ่มคน หรือผู้ที่มีอำนาจเท่านั้น เพราะกลุ่มคนหรือผู้ที่มีอำนาจจะมีความชอบธรรมในการจัดการสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสังคมได้ และมักจะผูกโยงกับอำนาจดังกล่าวเข้ากับชาติกำเนิดและชั้นทางสังคม เพื่อควบคุมไม่ให้อำนาจไหลออกจากกลุ่มของตนเอง

ทั้งนี้ผลพวงจากกระบวนการกลายเป็นอื่น หรือการสร้างความเป็นอื่นไม่ได้จบในตัวกระบวนการ แต่ยังส่งผลสืบเนื่องไปตามกระแสที่ไม่แน่นอนของสังคม ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามแนวคิดที่เป็นที่นิยมในสังคมและหรือได้รับการยอมรับในช่วงเวลานั้น ๆ กลไกของกระบวนการสร้างความเป็นอื่นไม่ได้เป็นสิ่งที่จับต้องได้ แต่ผู้ที่ได้รับผลกระทบสามารถสัมผัสหรือรู้สึกได้ เพราะการสร้างความเป็นอื่นนั้น ในขั้นต้นมักจะเป็นการสะสมชุดความคิดหรือพฤติกรรมในการยึดถือในตัวเองหรือความเป็นตัวเองที่เหนือกว่าคนอื่น และค่อย ๆ ก่อรูปเป็นพฤติกรรมร่วมของคนในสังคม และกลายเป็นบรรทัดฐานที่แบ่งแยกตัวตนและอัตลักษณ์ของคนที่ไม่ตรงตามบรรทัดฐานนั้นของสังคมออกไป ซึ่งระดับความรุนแรงของการแบ่งแยกดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัยในด้านอุดมการณ์และความหนักแน่นในการยึดมั่นในแนวคิดของกลุ่มคนที่มีอำนาจเหนือกว่าในสังคมในช่วงเวลานั้น ๆ

ดังนั้นทฤษฎีคนอื่นและความเป็นคนอื่นรวมถึงความเป็นตะวันออกและกระบวนการทำให้กลายเป็นอื่น (The Othering) คือทฤษฎีที่สามารถอธิบายถึงปัจจัยและกระบวนการที่ก่อให้เกิดการสร้างความเป็นอื่น ซึ่งก็คือการนำเสนอความเป็นตัวตนของตนเองด้วยการกดทับคน

อื่นสืบเนื่องมาจากในอดีตผู้ที่มีสถานะที่จะสามารถกำหนดฐานะหรือบทบาทของคนในสังคมได้ มักจะอยู่ในสถานะของเจ้าอาณานิคมหรือชนชั้นปกครอง อัตลักษณ์ของผู้ที่อยู่ในสถานะตรงข้าม จึงถูกกระบวนการทำให้กลายเป็นอื่นประกอบร่างให้ผู้คนเหล่านั้นเป็น “คนอื่น” ที่อยู่ในสถานะต่ำกว่า หรือด้อยกว่า เพื่อที่ชนชั้นที่สูงกว่าจะสามารถขูดรีดทรัพยากรหรือผลประโยชน์หรือปกครอง คนเหล่านั้นได้ง่ายขึ้น ทฤษฎีคนอื่นและความเป็นคนอื่นรวมถึงความเป็นตะวันออกและกระบวนการทำให้กลายเป็นอื่น (The Othering) จึงนำมาอธิบายปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการสร้าง ความเป็นอื่นที่รัฐบาลเมียนมากระทำต่อชาวโรฮิงญาได้อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกที่จะ กรอบแนวคิดกระบวนการทำให้กลายเป็นอื่นของSpivak (1991) มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ กระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาจากรัฐบาลเมียนมาในงานวิจัยชิ้นนี้

บทที่ 4

ภาพรวมของเหตุการณ์ก่อนช่วงปีพ.ศ. 2559

ชาวโรฮิงญาได้ถูกพูดถึงในฐานะกลุ่มที่ “เป็นที่ต้องการน้อยที่สุดในโลก” และเป็น “หนึ่งในกลุ่มชนส่วนน้อยของโลกที่ถูกกลั่นแกล้งมากที่สุด” พวกเขาเป็นกลุ่มผู้นับถือศาสนามุสลิม และได้อาศัยอยู่ในเมียนมานับหลายศตวรรษ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ในเมียนมานับถือศาสนาพุทธ หลังจากการรัฐประหารในปีพ.ศ. 2505 ความเป็นอยู่ของชาวโรฮิงญาได้เปลี่ยนแปลงไปมาก จากเดิมที่มีตัวตนและอาจขอสัญชาติได้ภายใต้เงื่อนไขบางประการตามกฎหมายเดิม (Union Citizenship Act พ.ศ. 2491) กลับกลายเป็นว่าชาวโรฮิงญาได้รับเพียงบัตรระบุตัวตนของชาวต่างชาติ (foreign identity cards) ซึ่งจำกัดโอกาสด้านอาชีพและการศึกษาที่พวกเขาสามารถทำได้

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 ชาวโรฮิงญาต้องเผชิญกับการกวาดล้างและปฏิบัติการกวาดล้าง (crackdown) จากรัฐบาลทหารเมียนมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชาวโรฮิงญาจำนวนมากถูกบังคับให้ต้องหนีไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เช่น บังกลาเทศ มาเลเซีย ประเทศไทย และประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในระหว่างการกวาดล้างของรัฐบาลทหารดังกล่าว ชาวโรฮิงญาที่ลี้ภัยหลายคนได้กล่าวว่ากองกำลังทหารของเมียนมาได้กระทำชำเรา ทรมาน วางเพลิงบ้านเรือน และฆาตกรรมชาวโรฮิงญา และต่อมาในปีพ.ศ. 2525 มีการตรากฎหมายสัญชาติของเมียนมาใหม่ ซึ่งเป็นการทำให้ชาวโรฮิงญากลายเป็นบุคคลไร้รัฐเนื่องจากภายใต้กฎหมายฉบับดังกล่าว ชาวโรฮิงญาไม่ได้ถูกยอมรับให้เป็น 1 ในทั้งหมด 135 กลุ่มชาติพันธุ์ของเมียนมาอีกต่อไป กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนด 3 หลักเกณฑ์ในการได้รับสัญชาติซึ่งหนึ่งในหลักเกณฑ์ดังกล่าวคือการที่จะได้รับสัญชาติพื้นฐานที่สุดจำเป็นต้องมีหลักฐานว่าครอบครัวนั้น ๆ ได้อาศัยอยู่ในเมียนมาก่อนปี พ.ศ. 2491 อีกทั้งต้องสามารถพูดภาษาเมียนมาได้ แต่ชาวโรฮิงญาส่วนใหญ่ขาดเอกสารเพื่อยืนยันว่าตนอยู่เมียนมาก่อนปี พ.ศ. 2481 เนื่องจากพวกเขาไม่สามารถหาได้หรือไม่ก็ทางการได้ปฏิเสธที่จะมอบให้ ด้วยผลของกฎหมายดังกล่าวชาวโรฮิงญาจึงถูกละเมิดไม่ได้รับสิทธิที่จะได้รับสัญชาติ ไม่มีสิทธิเสรีภาพเหมือนพลเมืองเมียนมา ถูกจำกัดความเคลื่อนไหวโดยต้องขออนุญาตและจ่ายเงินแก่รัฐบาลในการออกจากพื้นที่ ถูกกดขี่บังคับใช้แรงงาน ถูกยึดที่ดินทำกิน ถูกจำกัดสิทธิการแต่งงาน และการมีบุตรเพราะไม่ต้องการให้พลเมืองโรฮิงญาเพิ่มขึ้น มีการทำลายสุเหร่าและโรงเรียนสอนศาสนา ทำให้ชาวโรฮิงญาไม่สามารถหางานทำหรือค้าขายได้ (Office of the Council of State of Thailand, 2560)

จากชุดข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าชาวโรฮิงญาต้องเผชิญกับการถูกเลือกปฏิบัติและการกีดกันด้วยอำนาจรัฐจากรัฐบาลเมียนมาตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2513 ที่ทำให้พวกเขาขาดสิทธิในการเป็นพลเมืองและสิทธิในการได้รับสัญชาติ ซึ่งเป็นอุปสรรคอันใหญ่หลวงในการเข้าสู่ระบบการศึกษา หรือแม้แต่การเข้าถึงโอกาสในการทำงาน และนั่นส่งผลให้พวกเขาต้องอพยพลี้ภัยไปประเทศเพื่อนบ้านอย่างมิอาจเลี่ยงได้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 ความรุนแรงที่รัฐบาลเมียนมาเลือกใช้ต่อชาวโรฮิงญา กลับยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นไปอีก ด้วยการยกระดับจากการลิดรอนสิทธิในการเป็นพลเมืองให้เป็นการทำให้ชาวโรฮิงญา กลายเป็นบุคคลไร้รัฐแทน

การดำเนินการของรัฐบาลเมียนมาต่อชาวโรฮิงญาในช่วง พ.ศ. 2505-2525

ในปี พ.ศ. 2505 ได้มีการก่อรัฐประหารโดยทหารในประเทศเมียนมา และได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองโดยทหาร และแต่สิทธิที่ชาวโรฮิงญาได้รับก่อนการรัฐประหารกลับค่อย ๆ ถูกลิดรอนไป ในปี พ.ศ. 2521 และ 2534 รัฐบาลทหารได้มีปฏิบัติการผลักดันชาวโรฮิงญา กลับไปยังพื้นที่ประเทศบังกลาเทศกว่า 200,000 คน ในปีพ.ศ. 2525 ได้มีการออกกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของเมียนมา (Citizenship Law of Burma, 1982) ซึ่งกำหนดให้ผู้มีสัญชาติเมียนมาต้องเป็นหนึ่งใน 135 เชื้อชาติ ซึ่งมาตั้งถิ่นฐานในประเทศเมียนมาก่อนพ.ศ. 2366 (ก่อนประเทศเมียนมาตกอยู่ภายใต้การปกครองของสหราชอาณาจักร) ส่งผลให้ชาวโรฮิงญาซึ่งไม่ได้อยู่ใน 135 เชื้อชาตินั้นเป็นคนไร้รัฐในทางกฎหมาย (de jure stateless) ไม่มีสถานะทางกฎหมายใด ๆ ในประเทศเมียนมา ทั้งการได้รับสัญชาติและสิทธิทางการเมือง (Hunt, 2017) การออกกฎหมายดังกล่าว นับเป็นจุดเริ่มต้นของชนวนในการก่อร่างกระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาจากรัฐบาลเมียนมาที่สำคัญ ซึ่งจะถูกนำมาร้อยเรียงเหตุการณ์ความรุนแรงที่นำไปสู่กระบวนการสร้างความเป็นอื่นภายใต้บทความต่อไป

หนึ่งในเหตุการณ์สำคัญที่จุดชนวนความขัดแย้งระหว่างชาวยะไข่ ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์หลักในเมียนมาที่อาศัยอยู่ในรัฐยะไข่ และชาวโรฮิงญาให้ปะทุจนกลายเป็นความรุนแรงต่าง ๆ ตามมานั้นเกิดในช่วงปี พ.ศ. 2555 ซึ่งมีการปะทะกันระหว่างชาวโรฮิงญาและชาวยะไข่ มีการใช้ความรุนแรงระหว่างสองกลุ่มจนส่งผลให้เกิดการเสียชีวิตและทรัพย์สินถูกทำลาย โดยจุดเริ่มต้นนั้นเชื่อว่ามีมาจากการจับกุมชายผู้ต้องสงสัยชาวโรฮิงญาสามคนในคดีข่มขืนและฆ่าหญิงสาวชาวยะไข่ การจับกุมดังกล่าวนำไปสู่การประท้วงของชาวพุทธในประเทศเมียนมาในหลาย ๆ ท้องที่และลุกลามไปสู่การสังหารชายชาวมุสลิมที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 10 คนที่กำลังโดยสารอยู่บนรถบัสในเมืองตองไก้ (Toungup) (สันหวรรณ ศรีสด, 2019)

ทั้งนี้ ‘คณะกรรมการสิทธิการไต่สวนความรุนแรงในชุมชนในรัฐยะไข่’ ที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาลเมียนมาได้รายงานว่าเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต 192 คน บาดเจ็บ 265 คน และบ้านเรือน 8,614 หลังถูกทำลายแต่คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ ฯ เชื่อว่าตัวเลขที่แท้จริงอาจสูงกว่านี้ (FFM, 2018a) นอกจากนี้ ยังมีรายงานว่าผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 หลายคนยังคงอยู่ในค่ายผู้ย้ายถิ่นฐานภายในประเทศ (Internationally Displaces Person (IDP) Camps) โดยปราศจากการเยียวยาแก่เหยื่อหรือการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด (Human Rights Watch, 2018a)

รัฐบาลเมียนมาชี้ว่าความรุนแรงดังกล่าวเป็น “ความรุนแรงภายในชุมชน” ระหว่างชาวโรฮิงญาและชาวยะไข่ ในขณะที่คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงแห่งสหประชาชาติ ฯ เชื่อว่าการใช้ความรุนแรงดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นเองเนื่องจากความเป็นศัตรูระหว่างสองชุมชนเป็นผลมาจาก “แผนการที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรงและขยายความตึงเครียด” จากบุคคลต่าง ๆ อีกทั้งยังโจมตีว่า “การรณรงค์ให้เกิดความเกลียดชังและการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Dehumanization) ของชาวโรฮิงญานั้นได้ริเริ่มขึ้นมาหลายเดือนแล้วและรุนแรงมากขึ้นหลัง 8 มิถุนายน พ.ศ. 2555 โดยการรณรงค์ดังกล่าวนำโดยพรรคพัฒนาการแห่งชาติยะไข่ (Rakhine Nationalities Development Party หรือ RNDP) ขององค์กรต่าง ๆ ในรัฐยะไข่ องค์กรพุทธหัวรุนแรงเจ้าหน้าที่รัฐ และบุคคลที่มีอิทธิพลในพื้นที่ ผ่านสิ่งพิมพ์ที่ต่อต้านชาวโรฮิงญาหรือต่อต้านจากมุสลิมปาฐกถาต่อสาธารณะ การเดินขบวน การคว่ำบาตรไม่ใช้บริการร้านมุสลิม” ทำให้ชาวโรฮิงญาถูกมองว่าเป็น “คนอพยพผิดกฎหมาย” “ผู้ก่อการร้าย” และกลายเป็นภัยอันตรายที่จะ “กลืนเชื้อชาติอื่น ๆ” เพราะ “ไม่สามารถควบคุมอัตราการเกิดได้” คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ ฯ ยังได้กล่าวอ้างอีกว่ากองกำลังรักษาความมั่นคงของเมียนมาเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดทั้งการสังหาร การทรมาน การทำลายทรัพย์สิน และการจับกุมตัวโดยพลการ (Arbitrary arrest) (FFM, 2018a: 7)

ในขั้นต้นรัฐบาลทหารเมียนมาค่อยๆ ลดรอนสิทธิของชาวโรฮิงญาที่เคยมีก่อนที่จะทำการรัฐประหาร หลังจากนั้นได้มีปฏิบัติการผลักดันชาวโรฮิงญาไปยังพื้นที่ประเทศบังกลาเทศ นอกจากนี้ยังได้มีการออกกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของเมียนมา (Citizenship Law of Burma, 1982) ซึ่งกำหนดให้ผู้มีสัญชาติเมียนมาต้องเป็นหนึ่งใน 135 เชื้อชาติ ซึ่งมาตั้งถิ่นฐานในประเทศเมียนมาก่อนพ.ศ. 2366 (ก่อนประเทศเมียนมาตกอยู่ภายใต้การปกครองของสหราชอาณาจักร) ส่งผลให้ชาวโรฮิงญาซึ่งไม่ได้อยู่ใน 135 เชื้อชาตินั้นเป็นคนไร้รัฐในทางกฎหมาย (de jure stateless) ไม่มีสถานะทางกฎหมายใด ๆ ในประเทศเมียนมา ผลคือในช่วงนี้ชาวโรฮิงญาถูกผลัก

ออกจากการเป็นพลเมือง และถูกอำนาจรัฐกดทับและยึดเยียดให้กลายเป็นคนอื่นในแผ่นดินเมียนมา (Office of the Council of State of Thailand., 2560)

ในช่วงปี พ.ศ.2555 มีชนวนความรุนแรงปะทุขึ้นระหว่างชาวโรฮิงญาและชาวเมียนมาในยะไข่ แต่รัฐบาลเมียนมากลับระบุว่าความรุนแรงดังกล่าวเป็นเรื่องภายในชุมชน และเลือกที่จะไม่ดำเนินการช่วยเหลือชาวโรฮิงญาหรือหยุดความขัดแย้งดังกล่าว นอกจากนี้ในรายงานยังระบุอีกว่า รัฐบาลเมียนมาได้สนับสนุนพฤติกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการการสร้างความเป็นอื่น อันได้แก่ การรณรงค์ให้เกิดความเกลียดชังและการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Dehumanization) ของชาวโรฮิงญาซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ถูกกระทำหรือเหยื่อกลายเป็นคนอื่นในพื้นที่ที่เกิดความรุนแรงดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีการรายงานว่าพรรคพัฒนาการแห่งชาติยะไข่ (Rakhine Nationalities Development Party หรือ RNDP) องค์กรต่าง ๆ ในรัฐยะไข่ องค์กรพุทธหัวรุนแรงเจ้าหน้าที่รัฐ และบุคคลที่มีอิทธิพลในพื้นที่ โดยกลุ่มตัวแสดงดังกล่าวสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาผ่านการเผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์ที่ต่อต้านชาวโรฮิงญาหรือต่อต้านจากมุสลิมปาฐกถาต่อสาธารณะ การเดินขบวน การคว่ำบาตรไม่ใช้บริการร้านมุสลิม ซึ่งส่งผลกระทบต่อชาวโรฮิงญาทั้งยังทำให้ชาวโรฮิงญาถูกมองว่าเป็น “คนอพยพผิดกฎหมาย” “ผู้ก่อการร้าย” และกลายเป็นภัยอันตรายที่จะ “กลืนเชื้อชาติอื่น ๆ” นอกจากนี้กองกำลังรักษาความมั่นคงของเมียนมายังเป็นผู้ร่วมสนับสนุนการสร้างความเป็นอื่นดังกล่าวด้วยการกระทำพฤติกรรมอันโหดร้ายต่อชาวโรฮิงญาอันได้แก่ การสังหาร การทรมาน การทำลายทรัพย์สิน และการจับกุมตัวโดยพลการ ซึ่งเป็นการดำเนินการที่แบ่งแยกเชื้อชาติและยึดเยียดอัตลักษณ์ความเป็นคนอื่นในแง่ลบให้กับชาวโรฮิงญา (FFM, 2018a: 7)

หนึ่งในรูปแบบของวาทกรรมหลักที่รัฐบาลเมียนมาใช้ในการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญานั้นคือวาทกรรมการสร้างความเกลียดชัง หรือการแสดงออกในลักษณะต่อต้านชาวโรฮิงญา รวมถึงคนมุสลิมผ่านการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) มีให้เห็นอยู่เป็นประจำในประเทศเมียนมา โดยในรายงานของคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ ๆ ได้ชี้ว่าคณะกรรมการได้รับข้อมูลมากมายที่ชี้ว่าการสร้างความเกลียดชังและลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของชาวโรฮิงญาเป็นเวลาหลายเดือนก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ กระบวนการดังกล่าวนี้ นำโดย พรรคพัฒนาชาติแห่งชาติ (Rakhine Nationalities Development Party หรือ RNDP) องค์กรของกลุ่มชาติพันธุ์ยะไข่ทั้งหลาย รวมถึงองค์กรพระสงฆ์สุดโต่ง (รวมถึงกลุ่ม 969) เจ้าหน้าที่รัฐ และบุคคลผู้มีอิทธิพลในสังคม (FFM, 2018b: 322)

อนึ่ง Hate Speech นั้นถูกใช้ผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ แผ่นพับ CD/DVD บทเพลง เว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ ๕ ได้รวบรวมและพบว่า มีบัญชีและกลุ่มในสื่อสังคมออนไลน์มากกว่า 150 บัญชีที่มีการใช้ข้อความที่มีลักษณะเป็นการสร้างความเกลียดชังหรือ Hate Speech ต่อชาวมุสลิมและชาวโรฮิงญา นอกจากนี้ยังมีการส่งผ่านข้อความดังกล่าวผ่านช่องทางการสื่อสารส่วนบุคคล เช่น Viber และ Messenger ซึ่งไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ (FFM, 2018b: 322)

จากชุดข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในช่วงปี พ.ศ. 2555 มีการรายงานสถานการณ์ความรุนแรงจากกลุ่มชาวพุทธในเมียนมาที่ใช้ความรุนแรงกับชาวมุสลิมในเมียนมาและชาวโรฮิงญา เบื้องต้นชนวนเหตุมาจากการที่มีการจับกุมชายชาวโรฮิงญาสามคนในคดีข่มขืนและฆ่าหญิงสาวชาวยะไข่ ทำให้เกิดความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์ในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ความขัดแย้งดังกล่าวพักกระจายความเกลียดชังระหว่างชาวพุทธในเมียนมาที่มีต่อชาวโรฮิงญาให้รุนแรงขึ้น นำไปสู่จุดเริ่มต้นในการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาในระดับที่เกิดจากภาคประชาชน ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลเมียนมากลับระบุว่าความรุนแรงดังกล่าวเป็นเรื่องภายในชุมชน และเลือกที่จะไม่ดำเนินการช่วยเหลือชาวโรฮิงญาหรือหยุดความขัดแย้งดังกล่าว นอกจากนี้ในรายงานยังระบุอีกว่าพฤติกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการการสร้างความเป็นอื่น อันได้แก่การรณรงค์ให้เกิดความเกลียดชังและการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Dehumanization) ของชาวโรฮิงญาซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงให้ผู้ถูกกระทำหรือเหยื่อกลายเป็นคนอื่นในพื้นที่ที่เกิดความรุนแรงดังกล่าวเกิดขึ้นมานานหลายเดือนแล้ว และมีการเพิ่มระดับความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ

จากรายงานจะเห็นได้ว่ามีตัวแสดงสำคัญที่เป็นองค์ประกอบในการดำเนินการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาในช่วงเวลาดังกล่าวประกอบด้วย พรรคพัฒนาการแห่งชาติยะไข่ (Rakhine Nationalities Development Party หรือ RNDP) องค์กรต่าง ๆ ในรัฐยะไข่ องค์กรพุทธหัวรุนแรงเจ้าหน้าที่รัฐ และบุคคลที่มีอิทธิพลในพื้นที่ โดยกลุ่มตัวแสดงดังกล่าวสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาผ่านการเผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์ที่ต่อต้านชาวโรฮิงญาหรือต่อต้านจากมุสลิมปาฐกถาต่อสาธารณะ การเดินขบวน การคว่ำบาตรไม่ใช้บริการร้านมุสลิม ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อชาวโรฮิงญาทั้งยังทำให้ชาวโรฮิงญาถูกมองว่าเป็น “คนอพยพผิดกฎหมาย” “ผู้ก่อการร้าย” และกลายเป็นภัยอันตรายที่จะ “กลืนเชื้อชาติอื่น ๆ”

นอกจากนี้กองกำลังรักษาความมั่นคงของเมียนมายังเป็นผู้ร่วมสนับสนุนการสร้างความเป็นอื่นดังกล่าวด้วยการกระทำพฤติกรรมอันโหดร้ายต่อชาวโรฮิงญาอันได้แก่ การสังหาร การทรมาน การทำลายทรัพย์สิน และการจับกุมตัวโดยพลการ โดยพฤติกรรมและความรุนแรงในการ

สร้างความเป็นอื่นที่ระบุไปในข้างต้นเป็นเพียงสถานการณ์ในช่วงปี พ.ศ. 2555 เท่านั้น ทั้งนี้ เหตุการณ์ความรุนแรงและการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาจึงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่า ในช่วงเวลาก่อนปี พ.ศ.2559 สาธารณรัฐเมียนมาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการเมืองการปกครองและต้องเผชิญปัญหาในประเด็นเรื่องความขัดแย้งในเรื่องชาติพันธุ์อยู่หลายครั้ง ระหว่างนั้นความรุนแรงระหว่างรัฐบาลเมียนมาและชาวโรฮิงญาได้ปะทุขึ้นอยู่ตลอด ทั้งยังมีเหตุการณ์ความรุนแรงและการกดขี่จากภาครัฐเกิดขึ้นหลายครั้ง และได้ถูกนำมาใช้ในการดำเนินการกวาดล้างที่ส่งผลกระทบต่อให้มีชาวโรฮิงญาจำนวนมากบาดเจ็บสาหัส เสียชีวิต และจำเป็นต้องหนีไปหลบภัยที่ประเทศเพื่อนบ้าน โดยความรุนแรงดังกล่าวนำไปสู่การกล่าวอ้างว่า รัฐบาลเมียนมาก่อร่างสร้างกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาขึ้นมา ทั้งการกดขี่ด้วยการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งการประหัตประหาร การใช้ความรุนแรงทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ การข่มขืนกระทำชำเรา การบังคับโยกย้าย ฯลฯ อีกทั้งในช่วงเวลานั้นได้มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลของความรุนแรงดังกล่าวอย่างเป็นระบบโดยภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งโดยสหประชาชาติ ภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน

อย่างไรก็ดีมหากาพย์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นก่อนช่วงเวลา พ.ศ.2559 เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของกระบวนการสร้างความเป็นอื่นที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเป็นอย่างมากในช่วงเวลาระหว่างปี 2559-2560 ซึ่งจะถูกหยิบมาวิเคราะห์กระบวนการสร้างความเป็นอื่นภายใต้กระบวนการกลายเป็นอื่นของ Spivak (1991) ในบทต่อไป

บทที่ 5

กระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาจากรัฐบาลเมียนมา

ในบทนี้ได้รวบรวมข้อค้นพบจากการวิจัยโดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกรวบรวมมาในบทที่ 2, 3 และ 4 ภายใต้กรอบแนวคิดกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นของ Spivak (1991) เพื่ออธิบายข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาภายใต้การดำเนินการของรัฐบาลเมียนมา (2) เพื่อศึกษาผลกระทบของกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นจากรัฐบาลเมียนมาที่ทำให้ชาวโรฮิงญากลายเป็นคนอื่นในสังคม

อย่างไรก็ดีผู้วิจัยพบว่ากระบวนการสร้างความเป็นอื่นสามารถนำมาใช้ในการอธิบายการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาโดยรัฐบาลเมียนมาได้ผ่านเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเมียนมา ตั้งแต่ช่วงพ.ศ. 2555 ถึงปัจจุบัน และในช่วงเวลาดังกล่าว ช่วงปี พ.ศ.2559-2560 เป็นช่วงปีรัฐบาลเมียนมาได้ดำเนินการใช้กระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาอย่างรุนแรงและเด่นชัดที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจะทำการศึกษากระบวนการสร้างความเป็นอื่นผ่านสถานการณ์ของชาวโรฮิงญาในช่วงปีพ.ศ. 2559-2560 ผ่านหัวข้อดังต่อไปนี้

5.1 เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นในปี พ.ศ. 2559

5.2 เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นในปี พ.ศ. 2560

5.3 ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการสร้างความเป็นอื่น

5.1 เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นในปี พ.ศ. 2559

ในวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ.2559 มีรายงานข่าวโดยสื่อเมียนมาว่า “กองทัพกอบกู้ชาวโรฮิงญาแห่งอาระกัน” (Arakan Rohingya Salvation Army หรือ ARSA) ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อตอบโต้ความรุนแรงในปี พ.ศ. 2555 ได้โจมตีฐานตำรวจตระเวนชายแดน 3 แห่งในรัฐยะไข่ และสังหารเจ้าหน้าที่ตำรวจไป 9 นาย ส่งผลให้กองกำลังความมั่นคงเมียนมานำโดยกองทัพเมียนมาดำเนิน “ปฏิบัติการกวาดล้าง” (Clearance operations) เพื่อตอบโต้การกระทำดังกล่าวอย่างรุนแรง ส่งผลให้มีชาวโรฮิงญาเสียชีวิต บาดเจ็บ และอีกกว่า 87,000 คนต้องลี้ภัยไปยังประเทศบังกลาเทศ

(Hunt, 2018; International Crisis Group, 2017) โดยรัฐบาลเมียนมาได้ออกมาชี้แจงว่าปฏิบัติการดังกล่าวกระทำตามกรอบกฎหมายและเป็นไปโดยเหมาะสม (FFM, 2018a: 10)

ผลจากเหตุการณ์ในปี 2559 ทำให้มาตรการการจำกัดสิทธิต่าง ๆ ของชาวโรฮิงญาที่มีความเข้มข้นขึ้น เจ้าหน้าที่รักษาความมั่นคง ค่าใช้จ่าย และจุดตรวจต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มาตรการจำกัดความเคลื่อนไหวของชาวโรฮิงญารุนแรงขึ้น มีรายงานว่าการตระเวนรักษาความปลอดภัย การค้นที่อยู่อาศัย การทำร้ายร่างกาย การปล้น และการกรรโชกทรัพย์เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังมีการใช้บัตรประจำตัวเพื่อยืนยันสถานะของชาวโรฮิงญา หรือ National Verification Card (NVC) เฉพาะชาวโรฮิงญาที่มี NVC เท่านั้นถึงจะได้รับอนุญาตให้ผ่านด่านตรวจ เข้าถึงพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่การประมง (Radio Free Asia, 2018; FFM, 2018a: 10)

จากชุดข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าเหตุการณ์ความรุนแรงในช่วงปีพ.ศ. 2559 เป็นผลสืบเนื่องมาจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับชาวโรฮิงญามาตลอดตั้งแต่ช่วงปีพ.ศ. 2555 ทั้งนี้ในปีพ.ศ. 2559 ได้มีเหตุปัจจัยที่เกิดจากการก่อเหตุของกองทัพกบฏชาวโรฮิงญาแห่งอาระกัน” (Arakan Rohingya Salvation Army หรือ ARSA) ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อตอบโต้ความรุนแรงในปีพ.ศ. 2555 ตามรายงานของสื่อเมียนมา ซึ่งเป็นเหตุให้กองกำลังความมั่นคงเมียนมานำโดยกองทัพเมียนมานำเหตุการณ์ดังกล่าวมาเป็นข้ออ้างในการดำเนิน “ปฏิบัติการกวาดล้าง” (Clearance operations) ผลของการกวาดล้างในครั้งนี้นำสร้างความเสียหายต่อชาวโรฮิงญาในวงกว้าง และยังได้กระตุ้นการขยายขอบเขตของการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาให้มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยขยายจากการสร้างความเป็นอื่นจากภาคประชาชน ไปสู่ภาครัฐ ด้วยการที่รัฐบาลเมียนมาได้ทำการออกมาตรการการจำกัดสิทธิต่าง ๆ ของชาวโรฮิงญาให้มีความเข้มข้นขึ้น ทั้งนี้จากรายงานมีการระบุอีกว่าเจ้าหน้าที่รักษาความมั่นคง ค่าใช้จ่าย และจุดตรวจต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มาตรการจำกัดความเคลื่อนไหวของชาวโรฮิงญาถูกยกระดับให้รุนแรงขึ้น นอกจากนี้การสร้างความเป็นอื่นที่เพิ่มขยายมาจากในปี พ.ศ. 2555 ประกอบด้วยการสร้างความเป็นอื่นด้วยการเอาอำนาจรัฐมากดทับ ได้แก่การกำหนดให้มีการใช้บัตรประจำตัวเพื่อยืนยันสถานะของชาวโรฮิงญา หรือ National Verification Card (NVC) ซึ่งมาตรการดังกล่าวมีผลให้มีเพียงเฉพาะชาวโรฮิงญาที่มี NVC เท่านั้นถึงจะได้รับอนุญาตให้ผ่านด่านตรวจ และเข้าถึงพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่การประมง ซึ่งเป็นการสร้างความเป็นอื่นด้วยการออกกฎหมายที่แสดงถึงความแตกต่างทางสถานะระหว่างชาวโรฮิงญากับชาวเมียนมาแท้ หรือแม้แต่ชาวเมียนมาที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่นก็ตาม ผลจากการสร้างความเป็นอื่นในช่วงเวลานี้นอกจากจะทำให้ความปลอดภัยในชีวิตของชาวโรฮิงญาน้อยลงแล้ว ยังเพิ่มอุปสรรคในการดำรงชีพให้กับชาวโรฮิงญาอีก

ด้วย อย่างไรก็ตามก็ตีกระบวนการสร้างความเป็นอื่นของชาวโรฮิงญาในช่วงเวลาดังกล่าวยังคงดำเนินการต่อมาจนถึงในช่วงปี พ.ศ. 2560 ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปรายในบทความถัดไป

5.2 เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นในปี พ.ศ. 2560

ความรุนแรงในระลอกต่อมาเริ่มขึ้นในวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ซึ่งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ ๔ มองว่าเป็นผลมาจาก “การกดขี่ชาวโรฮิงญาอย่างเป็นระบบนับจากความรุนแรงเมื่อปี พ.ศ. 2555 อีกทั้งการกระทำและการละเว้นกระทำการของรัฐบาลนับจากเวลานั้น ซึ่งทำให้เกิดความแตกแยกในชุมชน” ความรุนแรงในระลอกหลังนี้เริ่มต้นมาจากการที่ ARSA ได้โจมตีฐานทัพทหารหนึ่งแห่งและด้านความมั่นคงกว่า 30 แห่งในพื้นที่ทางเหนือของรัฐยะไข่ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ความมั่นคงถูกสังหาร 12 คน (FFM, 2018a: 10)

“ปฏิบัติการกวาดล้าง” (Clarence operations) ในหมู่บ้านที่ชาวโรฮิงญาอยู่อาศัยตามมาภายในช่วงเวลาไม่กี่ชั่วโมงหลังจากการโจมตีข้างต้นเพื่อกำจัด “ภัยการก่อการร้าย” โดย ARSA แต่ทว่าคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ ๔ มองว่าปฏิบัติการดังกล่าว นั้น “โหดร้ายและไม่ได้สัดส่วนอย่างร้ายแรง” โดยส่งผลกระทบต่อชาวโรฮิงญาในหมู่บ้านหลายร้อยหมู่บ้านในเมืองมอญคอง บุตีตอง และเวตีตอง และเป็นปฏิบัติการที่ “พุ่งเป้าไปที่ชาวโรฮิงญาทั้งหมด” (FFM, 2018a: 8)

จากข้อมูลที่คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ ๔ ระบุในรายงานนั้นมีการคาดการณ์ประมาณว่าผู้เสียชีวิตอย่างต่ำ 10,000 คน มีรายงานว่ามีการสังหารทั้งโดยเจาะจงและไม่เจาะจงโดยใช้อาวุธปืน หรือบางครั้งโดยเจ้าหน้าที่ทหารหรือชายะไข่โดยใช้มีดขนาดใหญ่เป็นอาวุธ หรือเสียชีวิตเพราะถูกการลอบวางเพลิงในบ้านตนเอง หรือถูกดันไปอยู่ในบ้านที่ถูกวางเพลิง มีรายงานเพิ่มขึ้นและการใช้ความรุนแรงทางเพศในรูปแบบต่าง ๆ ในวงกว้าง มีรายงานว่าชุมชนอย่างน้อย 392 ชุมชน ซึ่งเป็นถิ่นฐานของคนอย่างน้อย 37,700 คน ถูกทำลายไปทั้งหมดหรือบางส่วน และส่งผลให้ชาวโรฮิงญากว่า 725,000 คนต้องหลบหนีไปยังประเทศบังกลาเทศ (FFM, 2018a: 8-9)¹

คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ ๔ นั้นมองว่าปฏิบัติการของ ARSA และปฏิบัติการกวาดล้างในปี พ.ศ. 2560 นั้น “สามารถคาดการณ์ได้และถูกวางแผนไว้แล้ว” (They were foreseeable and planned) โดยพิจารณาจากมาตรการจำกัดสิทธิต่าง ๆ ของ

¹ เป็นตัวเลขถึงกลางสิงหาคม พ.ศ. 2561

รัฐที่ถูกบังคับใช้กับชาวโรฮิงญา ก่อนเกิดความรุนแรง หรือเหตุการณ์อื่นๆ เช่น การที่พระวีระ² พระชาตินิยมหัวรุนแรงของเมียนมาได้เดินทางมาทางเหนือของรัฐยะไข่ถึงสองครั้งเพื่อทำการเทศนาในเดือนพฤษภาคม ถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2560 รายงานที่ว่าพื้นที่อยู่อาศัยของชาวโรฮิงญาถูกล้อมโดยชายะไข่และกองกำลังความมั่นคงทั้งช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560 อีกทั้งรายงานที่ว่าสื่อต่างๆ ของเมียนมารายงานกิจกรรมของ ARSA ในทางลบ โดยคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ⁴ อธิบายถึงปรากฏการณ์เหล่านี้ว่าเป็น “การสื่อสารสร้างความเกลียดชังต่อชาวโรฮิงญาที่ได้รับการสนับสนุนโดยรัฐ” (FFM, 2018a: 9-10) และได้แสดงความกังวลต่อการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) อย่างแพร่หลายทั้งในโลกออนไลน์และในโลกนอกอินเทอร์เน็ต ที่มาการใช้ภาษาลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และตีตรา” ต่อชาวโรฮิงญาและคนมุสลิม โดยมีรายงานว่ารัฐบาลเองก็ใช้ถ้อยคำที่สะท้อนและสนับสนุนแนวคิดเช่นนั้น และระบุว่าเจ้าหน้าที่เมียนมาทั้งรัฐบาลและกองทัพเมียนมา “เป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง ทำให้การละเมิดสิทธิมนุษยชนชอบธรรม และยุยงให้เกิดการเลือกปฏิบัติและความรุนแรง” (FFM, 2018a: 14)

ในรายงานของคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ⁴ ยังระบุว่า จากข้อมูลที่คณะกรรมการฯ ได้รวบรวมมานั้นพบว่า “มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าได้มีการประกอบอาชญากรรมร้ายแรงภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศขึ้น” โดยกองกำลังรักษาความมั่นคงของเมียนมาพร้อมกับพลเรือนบางกลุ่มได้กระทำการซึ่งเข้าองค์ประกอบภายนอก (องค์ประกอบด้านวิธีการ) ของอาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ ถึง 4 จาก 5 วิธีการ ได้แก่ (1) การสังหาร (2) การทำให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือใจอย่างสาหัส (3) การกระทำโดยเจตนาและคาดหมายได้ว่าจะทำให้มีสภาพชีวิตที่เสื่อมโทรมทางกาย ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน และ (4) การดำเนินมาตรการอันเพื่อจะป้องกันการกำเนิด ในส่วนขององค์ประกอบภายในซึ่งคือ “เจตนาที่จะประกอบอาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาตามแนวคำพิพากษาของศาลระหว่างประเทศแล้วพบว่า การประกอบอาชญากรรมในรัฐยะไเข่นั้นมีรูปแบบความรุนแรง และขอบเขตเช่นเดียวกับกรณีอื่น ๆ ที่เคยถูกสรุปว่ามีเจตนาที่จะประกอบอาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ได้แก่ การใช้วาจาในเชิงกดขี่และสร้างความเกลียดชังในวงกว้าง คำพูดต่าง ๆ ของบรรดาผู้บังคับบัญชาและผู้ที่เกี่ยวข้องที่กระทำความผิดดังกล่าว นโยบายที่มีลักษณะเป็น

² พระวีระเป็นภิกษุที่มีแนวคิดชาตินิยมสุดโต่งในเมียนมา รวมถึงเป็นภิกษุผู้เผยแพร่คำสอนที่สร้างความเกลียดชังชาวมุสลิมผ่านสื่อต่าง ๆ รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ และยังเป็นผู้นำพลเรือนที่สนับสนุนทหารและเป็นผู้ให้การประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเรือนที่พยายามจะทำการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

การกีดกัน การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบประชากรในรัฐยะไข่ ลักษณะการจัดการที่ขึ้นไปถึงแผนการสังหาร และการใช้ความรุนแรงที่อยู่ในระดับร้ายแรงและโหดร้ายอย่างมาก (FFM, 2018a: 16)

ในทำนองนี้นั้นคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ ๗ ได้มีข้อเสนอแนะหลายประการรวมถึงเรียกร้องให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UN Security Council) ประกันว่าต้องมีผู้ได้รับโทษตามความผิดที่กระทำโดยการส่งเรื่องต่อไปยังศาลอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Court หรือ ICC) หรืออีกวิธีหนึ่งคือการตั้งศาลชำนาญการระหว่างประเทศขึ้นเป็นการเฉพาะ (ad hoc international criminal tribunal) นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการคว่ำบาตรด้านอาวุธ (arms embargo) ต่อประเทศเมียนมาอีกด้วย (FFM, 2018a: 19)

จากการรายงานของคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ ๗ จะเห็นได้ว่าที่ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ. 2555 ถึง พ.ศ. 2560 นั้น รัฐบาลเมียนมาได้ดำเนินการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเริ่มตั้งแต่การละเว้นการกระทำของรัฐ โดยการละเว้นดังกล่าวส่งผลโดยตรงให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนโดยเฉพาะกับชาวโรฮิงญา ผลที่เกิดขึ้นคือชาวโรฮิงญาถูกชาวเมียนมาในชุมชนขับไล่ และยึดเหยียดอัตลักษณ์อื่นที่ด้อยกว่าตนให้กับชาวโรฮิงญา เพื่อไม่ให้ชาวโรฮิงญาเป็นพวกเดียวกับตน

ประการต่อมารัฐบาลเมียนมาได้ดำเนินการกวาดล้างชาวโรฮิงญาเพื่อตอบโต้เหตุการณ์ที่กองทัพกบฏชาวโรฮิงญาแห่งอาระกันออกมาตอบโต้รัฐบาลเมียนมาหลังจากการโดนกดทับด้วยอำนาจรัฐอย่างไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรงและเกินกว่าเหตุ ทั้งยังพยายามที่จะทำให้การกระทำดังกล่าวได้แก่ การสังหารทั้งโดยเจาะจงและไม่เจาะจงโดยใช้อาวุธปืน การที่เจ้าหน้าที่ทหารหรือชาวยะไข่โดยใช้มีดขนาดใหญ่เป็นอาวุธในการทำร้ายและสังหารชาวโรฮิงญา การลอบวางเพลิงหรือต้อนชาวโรฮิงญาให้ไปอยู่ในบ้านที่ถูกวางเพลิง การข่มขืนและการใช้ความรุนแรงทางเพศในรูปแบบต่างๆ ซึ่งถือเป็นการสร้างความเป็นอื่นที่รุนแรงและขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนโดยการนำอำนาจรัฐเข้ามาเป็นปัจจัยในการทำให้การสร้างความเป็นอื่นนั้นเป็นเรื่องที่ชอบธรรม

นอกจากนี้ยังในรายงานของคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ ๗ ยังมีอีกประเด็นสำคัญที่ชี้ว่าการสร้างความเป็นอื่นในครั้งนี้เป็นระบบและสามารถคาดการณ์ได้ โดยจะเห็นได้จากมาตรการจำกัดสิทธิต่าง ๆ ของรัฐที่ถูกบังคับใช้กับชาวโรฮิงญา ก่อนเกิดความรุนแรง หรือเหตุการณ์อื่นๆ อาทิ การรายงานข่าวสื่อต่าง ๆ ของเมียนมาเกี่ยวกับชาวโรฮิงญาในทางลบ การสื่อสารสร้างความเกลียดชังต่อชาวโรฮิงญาที่ได้รับการสนับสนุนโดยรัฐ เป็นต้น

5.3 ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการสร้างความเป็นอื่น

กระบวนการสร้างความความเป็นอื่นเกิดจากการสร้างวาทกรรม การสร้างความรู้ หรือการสร้างกรอบแนวคิดบางอย่างเพื่อกำหนดสิ่งที่เรียกว่าบรรทัดฐานของสังคม (Norm) ให้เป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในสังคม

โดยสามารถสรุปปัจจัยในการสร้างความเป็นอื่นได้เป็นสองอย่าง ได้แก่ 1. อำนาจ 2. การยึดติดกับแนวคิดหรืออัตลักษณ์อย่างสุดโต่ง การสร้างความเป็นอื่นมักจะถูกผลิต และสามารถถูกผลิตได้โดยโดยกลุ่มคน หรือผู้ที่มีอำนาจเท่านั้น เพราะกลุ่มคนหรือผู้ที่มีอำนาจจะมีความชอบธรรมในการจัดการสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสังคมได้ และมักจะผูกโยงกับอำนาจดังกล่าวเข้ากับชาติกำเนิด และชนชั้นทางสังคม เพื่อควบคุมไม่ให้อำนาจไหลออกจากกลุ่มของตนเอง ซึ่งจะสอดคล้องกับการดำเนินการของรัฐเมียนมาที่ผู้วิจัยจะอภิปรายในบทต่อไป

รัฐบาลเมียนมาหรือรัฐบาลทหารเมียนมานั้นเป็นรัฐบาลที่เป็นที่รู้จักในด้านความชาตินิยมสูง โดยมีความผูกพันในชนชาติเมียนมาแท้และยึดติดกับศาสนาพุทธ ด้วยปัจจัยดังกล่าวบวกกับสถานะทางอำนาจของรัฐบาลเมียนมานั้น ทำให้ครบเงื่อนไขของปัจจัยที่จะมีศักยภาพในการสร้างความเป็นอื่นได้ โดยจะอภิปรายการดำเนินการของรัฐบาลเมียนมาทำให้ชาวโรฮิงญากลายเป็นชนชาติที่แตกต่างจากคนเมียนมาในรายละเอียดต่อไป

การดำเนินการของรัฐบาลเมียนมาต่อชาวโรฮิงญาในช่วง พ.ศ. 2559

ในช่วงปี พ.ศ. 2559 กองกำลังความมั่นคงเมียนมานำโดยกองทัพเมียนมาดำเนิน “ปฏิบัติการกวาดล้าง” (Clearance operations) ผลของการกวาดล้างในครั้งนี้สร้างความเสียหายต่อชาวโรฮิงญาในวงกว้าง และยังได้กระตุ้นการขยายขอบเขตของการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาให้มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยขยายจากการสร้างความเป็นอื่นจากภาคประชาชนไปสู่ภาครัฐ ด้วยการที่รัฐบาลเมียนมาได้ทำการออกมาตรการการจำกัดสิทธิต่าง ๆ ของชาวโรฮิงญาให้มีความเข้มข้นขึ้น ทั้งนี้จากรายงานมีการระบุอีกว่าเจ้าหน้าที่รักษาความมั่นคง ค่าย และจุดตรวจต่าง ๆ ในพื้นที่ก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มาตรการจำกัดความเคลื่อนไหวของชาวโรฮิงญาถูกยกระดับให้รุนแรงขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลเมียนมายังมีการนำเอาอำนาจรัฐมากดทับได้แก่การกำหนดให้มีการใช้บัตรประจำตัวเพื่อยืนยันสถานะของชาวโรฮิงญา หรือ National Verification Card (NVC) ซึ่งมาตรการดังกล่าวมีผลให้มีเพียงเฉพาะชาวโรฮิงญาที่มี NVC เท่านั้นที่จะได้รับอนุญาตให้ผ่านด่านตรวจ และเข้าถึงพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่การประมง ซึ่งเป็นการ

สร้างความเป็นอื่นด้วยการออกกฎหมายที่แสดงถึงความแตกต่างทางสถานะระหว่างชาวโรฮิงญา กับชาวเมียนมาแท้ (Hunt, 2018; International Crisis Group, 2017)

การดำเนินการของรัฐบาลเมียนมาต่อชาวโรฮิงญาในช่วง พ.ศ. 2560

รัฐบาลเมียนมาได้ดำเนินการกวาดล้างชาวโรฮิงญาเพื่อตอบโต้เหตุการณ์ที่กองทัพกอบกู้ชาวโรฮิงญาแห่งอาระกันออกมาตอบโต้รัฐบาลเมียนมาหลังจากการโดนกดทับด้วยอำนาจรัฐอย่างไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรงและเกินกว่าเหตุ ทั้งยังพยายามที่จะทำให้การกระทำดังกล่าวได้แก่ การสังหารทั้งโดยเจาะจงและไม่เจาะจงโดยใช้อาวุธปืน การที่เจ้าหน้าที่ทหารหรือชายะไซโดยใช้มีดขนาดใหญ่เป็นอาวุธในการทำร้ายและสังหารชาวโรฮิงญา การลอบวางเพลิงหรือต้อนชาวโรฮิงญาให้ไปอยู่ในบ้านที่ถูกวางเพลิง การข่มขืนและการใช้ความรุนแรงทางเพศในรูปแบบต่างๆ (FFM, 2018a: 8-9) ซึ่งถือเป็นการสร้างความเป็นอื่นที่รุนแรงและขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนโดยการนำอำนาจรัฐเข้ามาเป็นปัจจัยในการทำให้การสร้างความเป็นอื่นนั้นเป็นเรื่องที่ชอบธรรม

นอกจากนี้ยัง ในรายงานของคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของสหประชาชาติ ๕ ยังมียกประเด็นสำคัญที่ชี้ว่าการสร้างความเป็นอื่นในครั้งนี้เป็นระบบและสามารถคาดการณ์ได้ โดยจะเห็นได้จากมาตรการจำกัดสิทธิต่าง ๆ ของรัฐที่ถูกบังคับใช้กับชาวโรฮิงญาก่อนเกิดความรุนแรงหรือเหตุการณ์อื่นๆ อาทิการรายงานข่าวสื่อต่าง ๆ ของเมียนมาเกี่ยวกับชาวโรฮิงญาในทางลบ การสื่อสารสร้างความเกลียดชังต่อชาวโรฮิงญาที่ได้รับการสนับสนุนโดยรัฐเป็นต้น (FFM, 2018a: 14)

จากผลการศึกษาและชุดข้อมูลจากองค์กรต่างๆ รัฐบาลเมียนมาได้มีการดำเนินการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2505 ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยในบพนี้จะยกตัวอย่างการสร้างความเป็นอื่นจากการใช้ถ้อยคำที่เป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของชาวโรฮิงญา

หนึ่งในรูปแบบหลักของกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นที่รัฐบาลเมียนมาคือการใช้ถ้อยคำที่เป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยปกติแล้วชาวโรฮิงญามักจะถูกเรียกว่า “เบงกาลี” ซึ่งเป็นการสะท้อนว่าเป็นผู้มีต้นกำเนิดจากต่างประเทศ หรือ “กะลา” (Kalar) ที่มักใช้กับบุคคลที่เป็นลูกหลานของชาวเอเชียใต้โดยมีนัยของการเหยียดชนชาติว่าเป็นกลุ่มที่มีผิวสีเข้ม นอกจากนี้ยังมีคำอื่น ๆ ที่ถูกนำมาใช้เพื่อที่จะเรียกขานชาวโรฮิงญาโดยมีนัยยะที่เป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อีก ได้แก่ (FFM, 2018b: 322-325)

1. คำว่า Mout Kalar หรือ Muslim Kalar หมายถึงมุสลิมกะลา โดยประกอบมาจากคำว่า Mout ซึ่งเป็นคำย่อของมุสลิมผสมกับคำว่ากะลา คำนี้ถูกใช้บ่อยครั้งโดยพระวีระธูเพื่อพูดถึงชาวมุสลิมทั้งหลายและบางครั้งหมายถึงชาวโรฮิงญา

2. คำว่า Kway Kalar ซึ่งหมายถึงสุนัขมุสลิม โดยคำว่า Kway หมายถึงสุนัข
3. คำว่า Ro-lein-nyar หรือ Ro-liars หมายถึงชาวโรฮิงญาผู้โกหก โดยในภาษาพม่า นั้นการออกเสียงคำว่าโรฮิงญาที่มีความคล้ายคลึงกับคำว่า Ro-lein-nyar คำดังกล่าวนี้ถูกใช้เพื่อ สะท้อนว่าโรฮิงญาทั้งหลายนั้นโกหก แนวคิดดังกล่าวมักใช้ในบริบทที่ว่าเมียนมานั้นไม่มีชาว โรฮิงญา มีแต่ Ro-lein-nyar (โรฮิงญาผู้โกหก) มักถูกใช้บ่อยๆ เพื่อตอบโต้รูปภาพหรือรายงาน เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิชาวโรฮิงญา
4. คำว่า Ro-gein-nya หมายถึงโรฮิงญาเป็นสุนัขที่พูดโกหก โดยถ้อยคำดังกล่าวนี้ นั้น ใช้เพื่อสะท้อนว่า ชาวโรฮิงญาเปรียบเสมือนสุนัขที่พูดโกหกที่จำเป็นต้องสั่งสอน
5. คำว่า Anout Ta Kha หมายถึงประตูทางตะวันตก (west gate) คำดังกล่าวนี้ถูก ใช้เพื่อเปรียบเปรยว่ารัฐยะไข่ นั้นเปรียบเสมือนประตูทางด้านตะวันตกสู่ประเทศเมียนมา และมัก ถูกใช้เพื่อกระตุ้นให้ผู้คนหวาดกลัวเกี่ยวกับการรุกรานแทรกแซงของต่างชาติ
6. คำว่า Yay Myaw Kan Tin หมายถึงบุคคลที่ไม่เป็นที่ต้องการ (Unwanted person) คำดังกล่าวนี้ถูกใช้เพื่อกล่าวถึง “ขยะที่ลอยอยู่ในแม่น้ำจนมาถึงริมตลิ่งโดยไม่มีใครรู้ว่า ขยะดังกล่าวนี้มีต้นกำเนิดมาจากที่ใด” เมื่อคำนี้มาใช้ในบริบทของชาวโรฮิงญาแล้วมักถูกนำเอา มาใช้อ้างอิงถึงการอพยพทางเรือของชาวโรฮิงญาโดยเฉพาะในช่วงปีพ.ศ. 2558 ในทะเลอันดามัน เมื่อชาวโรฮิงญาหลายพันคนหนีออกจากประเทศเมียนมาทางเรือ
7. คำว่า Ae Soe หมายถึงผู้มาเยือนที่ชั่วร้าย (bad guest) คำดังกล่าวสะท้อน แนวคิดที่ว่าชาวโรฮิงญานั้นมิได้เป็นหนึ่งในกลุ่มชนชาติของเมียนมา โดยเป็นเพียงแค่ผู้มาเยือน จากต่างประเทศและเป็น “ผู้มาเยือนที่ชั่วร้าย” เนื่องจากพวกเขา “คุกคามเจ้าบ้าน”
8. คำว่า Kalar-Oak หมายถึงอูฐ โดยคำดังกล่าวมีต้นตอมาจากคำสอนในเมียนมา เกี่ยวกับอูฐที่ค่อย ๆ ใช้พื้นที่มากขึ้นจนสุดท้ายใช้พื้นที่หมดทั้งเตินท์ของพ่อค้าและทำให้พ่อค้า จำต้องออกจากเตินท์ไป การใช้คำดังกล่าวจึงเป็นการสะท้อนว่าถ้าเกิดมีชาวเบงกาลีเข้ามาใน ประเทศมากขึ้นเรื่อย ๆ คนกลุ่มนี้จะค่อย ๆ ครอบงำ มีอิทธิพล และทำให้เจ้าบ้านจะต้องออกไป
9. คำว่า Khoe Win Bengali หมายถึงชาวเบงกาลีที่แอบเข้ามา (Bengali that sneaked in) โดยคำดังกล่าวในภาษาเมียนมานั้นถูกใช้เพื่อเปรียบเปรยว่าชาวโรฮิงญาเป็นชาว เบงกาลีที่เข้ามาในประเทศอย่างผิดกฎหมายโดยมีเป้าหมายที่จะรุกรานประเทศ
10. คำว่า Kalasoe หมายถึงกะลาที่ชั่วร้าย (Bad Kalar) คำดังกล่าวนี้ถูกใช้ในบริบท ของการเกิดขึ้นของกลุ่ม ARSA อีกทั้งใช้เพื่อเปรียบเปรยว่าชาวโรฮิงญานั้นชอบใช้ความรุนแรงคำ ดังกล่าวนี้ถูกใช้ในวงกว้างมากขึ้นหลังจากเหตุการณ์ความรุนแรงในพ.ศ. 2555

ตัวอย่างการใช้คำดังกล่าวในการสร้างความเป็นอื่น เช่น ในเดือนมีนาคมพ.ศ 2559 มีโพสต์บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นรูประหว่างนาย U Ko Ni ซึ่งเป็นที่ปรึกษากฎหมายชาวมุสลิมของพรรค NLD ยืนอยู่กับประธานาธิบดี Htin Kyaw และมีคำบรรยายใต้ภาพว่า “มุสลิมกะลา (Mout Kalar) นี้นั่นทำของเขาเข้ามาในการเมืองของเมียนมา นี่ไม่ใช่สิ่งที่เราควรจะต้องทำอะไรสักอย่างเดี๋ยวนี้นี้” โพสต์ดังกล่าวมีการแชร์ออกไปมากกว่า 400 ครั้ง ต่อมา ในวันที่ 29 มกราคม พ.ศ 2560 นาย U Ko Ni ถูกลอบสังหารที่ท่าอากาศยานระหว่างประเทศกรุงย่างกุ้ง (FFM, 2018b: 322)

ในเดือนตุลาคม พ.ศ 2560 มีโพสต์ใน Facebook โดยหนึ่งในผู้มีอิทธิพลในสังคมออนไลน์เมียนมา ซึ่งกล่าวว่า “ตอนนี้รัฐบาล NLD อยู่ในอำนาจ ประวัติศาสตร์ของ Pa Khote Khu จะถูกลืมเลือน” ทั้งนี้ โพสต์ดังกล่าวนั้นถูกเขียนขึ้นเพื่อตอบโต้การจ้วงจวนเกี่ยวกับพหุศาสนาในเมือง Pa Khote Khu โดยผู้โพสต์ข้อความดังกล่าวอธิบายอธิบายว่าในอดีต “สุนัชมุสลิม” (Kway Kalar) นั้นไม่เคยที่จะกล้าที่จะยกศีรษะขึ้นในระหว่างที่เดินอยู่ในเมือง Pa Khote Khu ซึ่งเป็นเมืองที่อยู่ติดกับเมือง Kyauk Pa Daung ที่ได้ชื่อว่าเป็นหนึ่งในเมืองที่ห้ามมิให้ชาวมุสลิมอยู่อาศัย โดยโพสต์มีการใช้คำว่า “Kway Kalar” ถึง 9 ครั้งและถูกแชร์ออกไปมากกว่า 300 ครั้ง (FFM, 2018b: 323)

บนโพสต์จากหน้าเพจ Facebook ทางการของสำนักงานผู้บัญชาการกองทัพเมียนมา นายพลอาวุโส Min Aung Hlaing มีการนำคำอธิบายของคำว่า “Kalar-Oak” หรืออูรู มาโพสต์โดยละเอียดโดยเป็นการตัดข้อความมาจากแหล่งอื่น โดยชี้ถึงลักษณะการเข้ายึดครองดินที่ของอูรูที่ทำให้พ่อค้าจะต้องถูกบังคับให้โยกย้ายออกมา ทั้งนี้ โพสต์ดังกล่าวมีผู้แชร์ไปมากกว่า 6,000 ครั้ง (FFM, 2018b:324-325)

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สารนิพนธ์ “กระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา: กรณีศึกษารัฐบาลเมียนมา”ฉบับนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยต่าง ๆ สถานการณ์ และรูปแบบปฏิสัมพันธ์ของคนกลุ่มต่าง ๆ ที่อาจนำไปสู่ การสร้างความเป็นอื่นของรัฐบาลเมียนมาต่อชาวโรฮิงญา โดยนำสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ในรัฐยะไข่ ประเทศ เมียนมา ในระหว่างปี พ.ศ. 2505 ถึงปี พ.ศ. 2560 มาเป็นกรณีศึกษาเพื่อ พิจารณาและวิเคราะห์ปัจจัยและรูปแบบของกระบวนการที่นำไปสู่การสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา เพื่อศึกษาว่า การดำเนินการของรัฐบาลเมียนมาในช่วงดังกล่าวเป็นการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาหรือไม่ และนำเอาผลลัพธ์ที่ได้จากข้างต้นมาประยุกต์กับทฤษฎีคนอื่นและความเป็นคนอื่นที่ถูกสร้างขึ้นเพื่ออธิบายกระบวนการสร้างความเป็นอื่นโดยเฉพาะได้แก่กระบวนการทำให้กลายเป็นอื่นของ Spivak เพื่อพิจารณาถึงสาเหตุและพลวัตของการเกิดกระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา และเพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวต่อไป

บทสรุปของปัจจัยที่ทำให้เกิดกระบวนการสร้างความเป็นอื่น

ในส่วนของปัจจัยที่นำไปสู่กระบวนการการสร้างความเป็นอื่นในบทที่ 2 ได้มีการพิจารณาปัจจัยในสองกลุ่มหลักคือ 1.อำนาจ 2.การยึดติดกับแนวคิดหรืออัตลักษณ์อย่างสุดโต่ง การสร้างความเป็นอื่นมักจะถูกผลิต และสามารถถูกผลิตได้โดยโดยกลุ่มคน หรือผู้ที่มีอำนาจเท่านั้น เพราะกลุ่มคนหรือผู้ที่มีอำนาจจะมีความชอบธรรมในการจัดการสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสังคมได้ และมักจะผูกโยงกับอำนาจดังกล่าวเข้ากับชาติกำเนิดและชั้นทางสังคม เพื่อควบคุมไม่ให้อำนาจไหลออกจากกลุ่มของตนเองตามทฤษฎีการสร้างความเป็นอื่น ซึ่งปัจจัยทางอำนาจและความชาตินิยมสุดโต่งก่อให้เกิดการสร้างความเป็นอื่น ซึ่งก็คือการนำเสนอความเป็นตัวตนของตนเองด้วยการกดทับคนอื่นสืบเนื่องมาจากในอดีตผู้ที่มีสถานะที่จะสามารถกำหนดฐานะหรือบทบาทของคนในสังคมได้มักจะอยู่ในสถานะของเจ้าอาณานิคมหรือชนชั้นปกครอง อัตลักษณ์ของผู้ที่อยู่ในสถานะตรงข้ามจึงถูกกระบวนการทำให้กลายเป็นอื่นประกอบร่างให้ผู้คนเหล่านั้นเป็น “คนอื่น” ที่อยู่ในสถานะต่ำกว่า หรือด้อยกว่า เพื่อที่ชนชั้นที่สูงกว่าจะสามารถขูดรีดทรัพยากรหรือผลประโยชน์หรือปกครองคนเหล่านั้นได้ง่ายขึ้น

บทสรุปของการทำให้ชาวโรฮิงญากลายเป็นคนอื่นของรัฐบาลเมียนมา

ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับกระบวนการสร้างความเป็นอื่นของ Spivak (1991) ว่า การละเว้นและการดำเนินการของรัฐบาลเมียนมา ในช่วงที่รัฐบาลเมียนมาใช้ความรุนแรงทั้งทางกายและทางใจแก่ชาวโรฮิงญาในปีพ.ศ. 2505 และ 2560 นั้นมีลักษณะเป็นการสร้างความเป็นอื่นโดยประกอบด้วยการสร้างวาทกรรม การสร้างความรู้ หรือการสร้างกรอบแนวคิดบางอย่างเพื่อกำหนดสิ่งที่เรียกว่าบรรทัดฐานของสังคม (Norm) ให้เป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติและเป็นที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในสังคม ด้วยการปลุกกระแสความเกลียดชังที่มีต่อชาวโรฮิงญาผ่านสื่อจากรัฐบาล การรณรงค์ของอพรคการเมือง ทั้งยังออกกฎหมายที่เป็นการยึดเยียดสถานะความเป็นรองในสังคมเมียนมาให้ชาวโรฮิงญา และทำให้ชาวโรฮิงญาถูกมองว่าเป็นคนอื่นด้วยการกีดกันสิทธิในการเป็นพลเมืองเมียนมา ในขณะที่เดียวกันกลไกของกระบวนการสร้างความเป็นอื่นจะทำงานด้วยการทำให้ความรู้ แนวคิด หรือการปฏิบัติในรูปแบบอื่นที่ต่างไปจากบรรทัดฐาน (Norm) ที่กล่าวไปในข้างต้น กลายเป็นสิ่งที่ไม่ปกติ หรือเป็นอื่น ไม่เป็นพวกเดียวกัน โดยมีการใช้สื่อในการเผยแพร่ภาพลักษณ์ในแง่ลบของชาวโรฮิงญาที่ไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ หรือใช้ภาษาเมียนมาแบบเดียวกับตนและถูกตีตราว่าเป็นอื่นหรือคนอื่น นอกจากนี้ยังมีการใช้ปฏิบัติการกวาดล้างที่รุนแรงและทำร้ายร่างกาย และจิตใจรวมถึงย้ายยัศศักดิ์ศรีของชาวโรฮิงญาผ่านบังคับใช้กฎหมายต่างๆ เช่นการปราบปราม หรือการจับกุมโดยพลการ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบอีกว่าในกระบวนการสร้างความเป็นอื่นนั้นยังมีพลวัตที่หลากหลายมากกว่าแค่ความเป็นอื่น หรือวาทกรรม แต่ยังมีปัจจัยในทางด้านอำนาจเข้ามาเกี่ยวพันในกลไกการสร้างความเป็นอื่นอีกด้วย การพลวัตของกระบวนการสร้างความเป็นอื่นจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าขาดองค์ประกอบสำคัญที่เรียกว่าอำนาจ ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐบาลเมียนมามีมากกว่าชาวโรฮิงญา

อย่างไรก็ตามการสร้างความเป็นอื่นดังกล่าวส่งผลกระทบต่อชาวโรฮิงญาในวงกว้างและทำให้ปัจจุบันชาวโรฮิงญากลายเป็นกลุ่มคนไร้รัฐและกลายเป็นคนอื่นในระบบระหว่างประเทศ ทั้งยังไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไหนได้เลย

ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัย

จากการทำวิจัยเรื่องกระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา: กรณีศึกษารัฐบาลเมียนมาในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการ เริ่มจากปัญหาส่วนตัวของผู้วิจัยเอง อาทิข้อจำกัดทางด้านเวลาในการทำวิจัยและหาข้อมูล เนื่องจากผู้วิจัยต้องทำงานไปด้วยและทำวิจัยไปด้วย ดังนั้นจึงทำให้ไม่สามารถมุ่งทำวิจัยได้อย่างเต็มที่

ประการต่อมา เนื่องจากผู้วิจัยอาศัยอยู่ในประเทศไทย ชอบเขตในการหาข้อมูลจึงจำกัด อยู่แค่ในประเทศไทยเท่านั้น อย่างไรก็ตามข้อมูลที่หาจากอินเทอร์เน็ตนั้นมักจะเป็นภาษาอังกฤษ จึง ทำให้เป็นการยากในการนำข้อมูลในเอกสารมาใช้ในงานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องกระบวนการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา: กรณีศึกษาที่รัฐบาหลี เมียนมาในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในด้านสิทธิมนุษยชนจำเป็นต้องสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นของวาทกรรมการสร้างความเกลียดชังและกระบวนการสร้างความเป็นอื่น นอกจากนี้ต้องมีการกำหนดแนวทางการรับมือ และร่วมมือกันสร้างความคุ้มครองที่ชัดเจนแก่ผู้ที่ถูกสร้างความเป็นอื่น เพื่อลดช่องว่างทางความแตกต่างและความเหลื่อมล้ำทางอำนาจในระบบระหว่างประเทศที่อาจนำไปสู่กระบวนการสร้างความเป็นอื่นได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

รัฐบาลเมียนมาควรหารือหรือจัดประชุมกับประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ บังกลาเทศ, มาเลเซีย และไทย เป็นต้น รวมถึงหน่วยงานหรือองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ASEAN, UNHCR เพื่อร่วมกันหาสาเหตุและแนวทางในการรับมือกับการจัดการกลุ่มคนไร้รัฐอย่างเป็นระบบ เนื่องจากรัฐบาลเมียนมาไม่ยอมรับชาวโรฮิงญาเป็นพลเมือง ดังนั้นจึง จำเป็นที่จะต้องหารือในประเด็นดังกล่าวเพื่อไม่ให้ผลกระทบของการสร้างความเป็นอื่นทำให้สิทธิมนุษยชนของชาวโรฮิงญาถูกรัฐบาลเมียนมาพรากไปอย่างสมบูรณ์

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในอนาคต

การศึกษาในครั้งนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดในการสร้างความเป็นอื่นมาวิเคราะห์กระบวนการสร้างความเป็นอื่นภายใต้การดำเนินการของรัฐบาลเมียนมาต่อชาวโรฮิงญา โดยเน้นไปที่วาทกรรมสร้าง ความเกลียดชังและปัจจัยทางอำนาจระหว่างรัฐบาลเมียนมากับชาวโรฮิงญา รวมถึงปัจจัยและผลกระทบจากกระบวนการดังกล่าวที่มีต่อชาวโรฮิงญา

การศึกษาครั้งถัดไป ผู้วิจัยควรศึกษาการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญาในระดับภูมิภาค หรือศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดอื่น อาทิ ผู้ไร้เสียงของ Spivak (1988) โดยคำนึงถึงบริบทของชาวโรฮิงญาในสังคมระหว่างประเทศ และพลวัตทางอำนาจ รวมถึงแนวคิดอื่นที่สามารถ

อธิบายถึงกระบวนการในการสร้างความเป็นอื่นต่อชาวโรฮิงญา ซึ่งจะช่วยส่งเสริมสิทธิมนุษยชน
ต่อชาวโรฮิงญาและเพิ่มแนวทางในการรวมชาวโรฮิงญาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองโลกได้

บรรณานุกรม

- 19, A. (2558). คู่มือไขข้อสงสัยเรื่อง 'ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง'. Free World Centre.
- Berlie, J. A. (2008). *The Bermanization of Myanmar's Muslims*. White Lotus.
- Burney, S. (2008). *Pedagogy of the Other: Edward Said, Postcolonial Theory, and Strategies for Critique*. Peter Lang Publishing.
- Burney, S. (2012). *Pedagogy of the Other: Edward Said, Postcolonial Theory, and Strategies for Critique*. Peter Lang Inc., International Academic Publishers.
- Clifford, J. (1989). "On Ethnographic Allegory." In *Writing Culture*, edited by James Clifford and Marcus. University of California Press.
- Fanon, F. F., C. (1968). *The Wretched of the Earth*. Grove Press.
- FFM. (2018a). *Report of the detailed findings of the Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar*. H. R. Council.
https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/FFM-Myanmar/A_HRC_39_CRP.2.pdf
- FFM. (2018b). *Report of the independent international fact-finding mission on Myanmar. Human Rights Council 39th Session*. H. R. Council.
<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g18/274/54/pdf/g1827454.pdf?token=ZXRUXtp9shDBY4REEH&fe=true>
- Gilbert, D. F. (2009). *From Kings, Colonies and Nations : Lessons from Ethiopia in Building Multination Federalism in Burma* the University of Auckland]. Auckland.
https://www.burmalibrary.org/sites/burmalibrary.org/files/obl/docs13/From_Kings_%20Colonies_and_Nations-red.pdf
- Holmes, R. A. (1967). Burmese Domestic Polity : The Politics of Burmanization. *Asian Survey*, 7(3).
- Htet, Z. (2014). Muslims and the census – Zaw Htet. *Thukuma*.
<https://thukuma.org/muslims-and-the-census-by-zaw-htet/>
- Scott, J. C. (1911). *Burma : A Handbook of Practical Information*. Alexander Morning.
- Smith, M. (1986). Sold Down the River : Burma's Muslim Borderland. *Inside Asia*. IA-1986-

03-Arakan-MS-tpo.pdf

State, O. o. t. C. o. (2017). สถานการณ์ของชาวโรฮิงญาในปัจจุบัน (๑).

<https://lawforasean.krisdika.go.th/Content/View?Id=308&Type=1>

Watch, H. R. (2022a). *Myanmar: ASEAN's Failed '5-Point Consensus' a Year On*. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/news/2022/04/22/myanmar-aseans-failed-5-point-consensus-year>

Watch, H. R. (2022b). *Myanmar: No Justice, No Freedom for Rohingya 5 Years On*. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/news/2022/08/24/myanmar-no-justice-no-freedom-rohingya-5-years>

Watch, H. R. (2024). *Rohingya*. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/tag/rohingya>

แก่นจันทร์, ว. (2555). วาทกรรมความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

กฤษณะจุกะ, ส. (2547). การเมืองวัฒนธรรมของความเป็นอื่นในพื้นที่สื่อ : การต่อสู้ทางวาทกรรมว่าด้วยพลังงาน [วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. เชียงใหม่.

<https://search.lib.cmu.ac.th/search/?searchtype=&searcharg=b1340996>

จตุพร, อ. (15). *Pedagogy of the Other: Edward Said, Postcolonial Theory, and Strategies for Critique*. วารสารปนิธาน: วารสารวิชาการด้านปรัชญาและศาสนา, 1.

จิรภาไพศาล, ว. (2566). ย้อนดูการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มนุษยชาติ 3 ครั้งใหญ่ ที่คร่าชีวิตผู้คนไปราว 10 ล้านคน. https://www.silpa-mag.com/featured/article_122295

ปัทมกุล, จ. (2550). วิเคราะห์การสร้างวาทกรรมความงามของโฆษณาผลิตภัณฑ์บำรุงผิว. วารสารมนุษยศาสตร์, 20.

file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/fhumrpc,+Journal+manager,+04%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%B0%E0%B8%AB%E0%B9%8C%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%97%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B9%82%E0%B8%86%E0%B8%A9%E0%B8%A9%E0%B8%93%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%94%E

0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%9E%E0%B8%B7%
E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1
%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%A1.pdf

(19, 2558; Berlie, 2008; Burney, 2008, 2012; Clifford, 1989; Fanon, 1968; FFM, 2018a, 2018b; Gilbert, 2009; Holmes, 1967; Htet, 2014; Scott, 1911; Smith, 1986; State, 2017; Watch, 2022a, 2022b, 2024; แก่นจันทร์, 2555; กฤษณะจู่ทะ, 2547; จตุพร, 15; จิรภาไพศาล, 2566; ปัทมกุล, 2550)

ประวัติผู้เขียน

